

ضمیمہ ۱۲۴ ادبیا فیروارہ ۲۹۵
۱۶/۱۲/۵۰

Adab. Kabul
Vol.4, No.2, Sumbulah 1335
(August 1956)

Ketabton.com

ادب

شماره	مضمون	نویسنده	صفحه
۱	سر آغاز	اداره	۱
۲	ادب او محیط	بینوا	۲
۳	بینوا بلبل	بینوا	۳
۴	ارسطو	زهما	۶
۵	قصیده	قطران تبریزی	۱۴
۶	روانشناسی	انصاری	۱۵
۷	د پښتو د تخلاند تاریخ	رښتین	۳۶
۸	ادب	مولانای رومی	۳۹
۹	مشاغل زنان در هزاره جات	شهرستانی	۴۰
۱۰	هجویری	الهام	۴۳
۱۱	چگونه مطالعه باید کرد ؟	ترجمه شیرایانا	۴۸
۱۲	مرحوم ایازی	زهیر	۵۴

ادب

علمی، ادبی

صاحب امتیاز: فاکولته ادبیات مدیر مسئول: عبیدالله (شیوایانا)

شماره (دوم) سال چهارم - سنبله ۱۳۳۵ - اگست ۱۹۵۶ - نمبر مسلسل (۱۱)

ای نام تو بهترین سر آغاز

بی نام تو نامه کی کنم باز

ای ذات قادری که آفریننده این جهانی و آن جهانی و از یک مشت گل آدم آفریدی و باوقوه تفکر و تعقل دادی بر راه راست هدایت کن تا وظیفه که بر دوشم محول گردیده از عهده اجرای آن بوجه احسن بدر آیم. و در نزد ارباب هنر و توده منور و طبقه چیز فهم و سخن سنج شرمنده نباشم.

مدیریت نشرات بسیار آرزوها را راجع باین مجله بدل می پرورد اما تنها خود کاری را از پیش پرده نمیتواند و بسا چیزها را دیگران از دور بهتر میبینند چه شود هرگاه ارباب ذوق و هنر ما را راهنمایی کرده و از بذل نظریه خویش دریغ نفرمایند تا باندازه وسائل ممکنه بر رفع نقائص خویش برآمده و بسوی کمال بیشتر و بیشتر تقرب جوئیم. در پایان نیازمندم که ای ایزد متعال توفیق مزید عنایت کن تا بتوانم در ظل شاه معارف پرور و حکومت متبوعه خویش مجله ادب را اعلی نمونه علم و فرهنگ افغانستان سازم. (اداره)

عبدالرؤف بینوا

ادب او محیط

دلته دادب دکلامي څخه زما مطلب دادب علم په هغه جامع تعريف سره نه دی کوم چه
ټول ادبي فنون په غېږ کې نېسي؛ بلکه زما مراد په دې لځای کې یوازې هغه نظم
او نثر دی چه غلط نه وی .

دا لځکه چه په دې محیط کې دا او س وخت که موږ همدو مړه و کولای شو
چه خپل نظم او نثر له غلطیو څخه وساتواو دادب سره یې ادبي ونکړو، نو دا به زموږ
دادب دپاره یقیني لوی تعريف او خدمت وی .

ددې محیط یادونه می لځکه وکړه چه دهر چا ادب لمانته خپل محیط لری، او
هر څوک چه لږ او ډیر دادب سره آشنا وی او په یوڅه پوهېږي هغه دا خبره
منی چه دمحیط اجتماعی اوضاع پر ادب باندی اغېزه لری، او لیکونکي یا شاعر
ضرور دخپل ماحول او محیط څخه الهام اخلي .

نو څنگه چه محیط دزمانې او پېښو دتحولاتو سره تحول او بدلون منی. دا
بدلون دشاعر او لیکونکي په افکارو کې هم بې اغېزې نه دی .
هو، که محیط آرام او مستریح و، نو شاعر هم دعیش او نوش سندری وایی
اولیکونکي به دخوښی اوسرور صحنې تمثیلوی؛ او که دمحیط اوضاع ناآرامه وه
نو دشاعر په شعر او دلیکونکي په لیکنه کې به هم د شکوې او شکایت کلمات
اورنگه زیات وی .

لکه څرنگه چه دواړه په شپه مړ تپه ویل او یاد مړه سر ته داتڼ نارې کول
بې موقع او بی ادبی ده، همدارنگه په یوه وروسته پاته اومقید محیط کې دفسکری
آزادی-باتی اولافی وهل بې لځایه دی .

دیوه شاعر یا لیکو نکى شاو خواته که دکو نلو رنلو، یتیمانو او وژو بر بنلو
نارې سورې وی، نو دا شاعر یا لیکو نکى به خنگه و کولای شی چه د ساز او سرود
نعمی و زغوی ؟ او که با فرض تمثیل نی هم کړی ایادده دا تمثیل به دده د شاوخوا
به نارو سور و کى خنگه ښکاره شی او څه اغېزې به ولری ؟

د کل او بلبل صحبت دیر ښه دی، خو چه په گلستان کى وی، خندا او خوښی
دژوند سره لازم دی، خو چه د مسهد لو مو فع پیدا شی.

مو، کله کله لیکو نکى یا شاعر هغه څه چه په محیط کى نلری د هغه آرزو
څر کند وی او یادې دپاره چه محیط ورته آماده کړی هغه یادوی.

دانه کاردی او دیوه حساس لیکو نکى او شاعر همدا وظیفه ده؛ خو چه د محیط
به دردو نو یوه وی او د تلقین او یو هو لو چل ورنځی او د محیط به ژبه ورسره
وژ غېږی.

نه دا چه په محیط کى ژداوی او ډدی ورته د خند او نڅا سندری وایی.

نو تر هغه د مخه باید د ادب خاوندان خپل محیط و پیژ نی او څه چه محیط
لازم او پکاروی هغه څه د ادب په جامه کى محیط ته وړاندی کړی.

د گرانو او ستو نکو تو چه د لڅو ان
لیکو نکو احساساتو ته چه پخپل شعر
کى نی لڅا پکړی دی را بولو. (اداره)

بیمو ابلبل

سر تر پایه سره لمبه شوم	روغ زد کى می سوی سکورشو
نه ایرې نه می دود ښکاری	بل را باندى خنگه او ر شو
نه لمبه می شوه خاموشه	نه رنیا دا تباره کور شو
په نارو می کل وینن نه شو	څه عبث می دخوالی شور شو
آه، سپره لو هدیره ده	له بلبلو د اېښ نور شو

توله مړه دی توله مړه دی

که زاده دی که زاده دی

دلباخته شیدا بلببل وم
سجری نغمو کبشی گل ته
ماوی زه به گل خبر کرم
گل ویده غماز را پاخپد
آه، وچاته درد اظهار کرم
کهره پر گل می او ازونه
راوده ما پت الها مونه
دخزان له شو اخونه
زمانی مات کهره و زرونه
به سینه می نخی خارونه

توله مرمه دی توله مرمه دی

که زاده دی که واده دی

به خندا به نغا را غلم
دسره گل پرخانکو بانندی
دبوستان زبیب زینت به
داویدی غنچی به ویشی
له مبیاده چاته زار کرم
ما و بل اوس به لاهوس کرم
به خوشا له خیل نفس کرم
به نغمو کبشی یو به لس کرم
به آهنگ دخیل جرس کرم
چه بندی نی د قفس کرم

توله مرمه دی توله مرمه دی

که زاده دی که واده دی

چه نی ما ژدل له غمه
مخ بی سورشو زما به وینو
دفلک چاروته کوره
فن نی وخنل به بن کبشی
خوک می نشته بی له نسانه
هغه گل پر ما خندا کرم
بیا له کهره به نی شا کرم
رنکا رنک گلونه نی واکرم
به سبانی بیا تا لا کرم
زما همدرده نی جلا کرم

توله مرمه دی توله مرمه دی

که زاده دی که واده دی

زه د گلو به دید مودوم
چاله سبله را جلا کرم ؟
وزرونه نی رامات کرم
ژبه تیزه لرم خوله کبشی
غم شریک یاران می ولاده
اوس نی بوی لاموندای نه شم
خیل همز ولی لیدای نه شم
به هوا الوتای نه شم
خو آزاد ز غبدای نه شم
زه تنها یا تیدای نه شم

توله مرمه دی توله مرمه دی

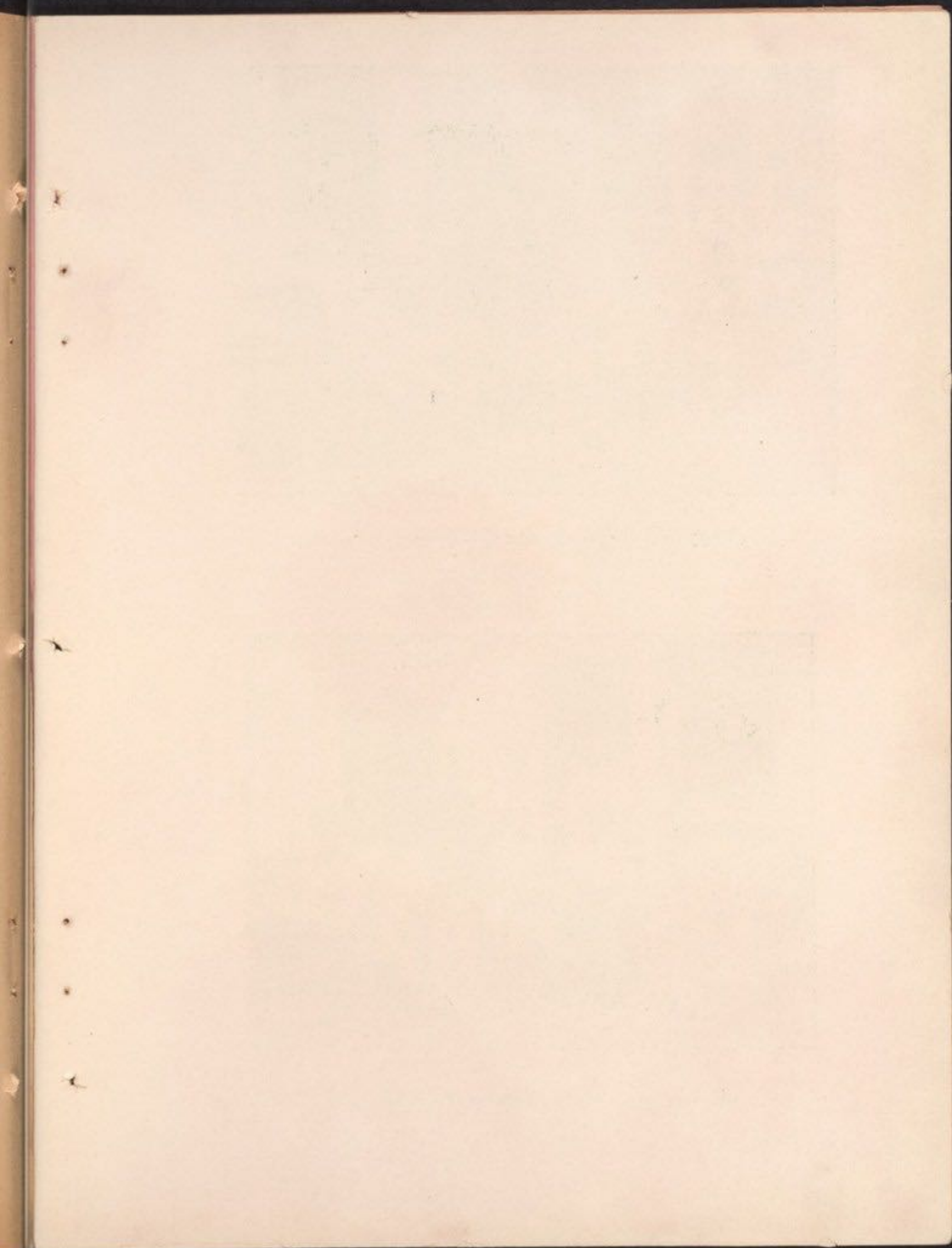
که زاده دی که واده دی

برخی از استادان و محصلین رشته ادبیات پوهنشی

برخی از استادان و محصلین رشته تاریخ و جغرافیه

بب خالی له شرو شوره	آواز نشته دبلبلو
ببالی وړانی پانی زیری	سرخي والوته له گلو
نه به بیا دگل لمن وی	چه نې نېسم په منگلو
نه غیبی قاصد به راشی	چه احوال راوړی دتللو
نه ملگری شورا پاته	دخپل زده دراز ویلو

توله مړه دی توله مړه دی
که زاده دی که واده دی

ببه دی ببه چه گل تالا شو	له خزانه به څه وایم
جود بهار پرما خزان دی	چه فقس کښی مبتلایم
آه، صباد له سخته دله	لا به خو وار یلا یم
له ازله بد نصیب یم	داسی نه چه نن پیدا یم
څوک می نشته چه می یادکړی	بینوا یم بینوا یم

توله مړه دی توله مړه دی
که زاده دی که واده دی

(پینوا)

علی محمد (زهما)

(ارسطو)

«من فلاطون را دوست دارم

ولی حقیقت را بهتر.»

(ارسطو)

ارسطو بسال ۳۸۴ قبل از میلاد (۱) در استاگیرا واقع ترس پای بعصره وجود گذاشت استاگیرا شهر کوچکی بود در ساحل شمال دریای اژه (۲) پدر ارسطو نیکومک نام داشت این مرد پزشک بود و این پزشکی را بارث از خانواده گرفته بود (۳) ارسطو پدرش را در خورد سالی از دست داد و احتمال می‌رود که ارسطو در خاندان یکی از دوستان پدرش که موسوم به پروکسن بود پرورش یافت (۴) ارسطو در هفده سالگی (۵) بآتن آمد تا به تحصیلات خود ادامه دهد و بسال ۳۶۷ و قتیکه افلاطون از سیسیل بازگردید و دوباره در اکادمی بکار

(۱) تاریخ فلسفه در غرب برتراند راسل صفحه ۱۶۰

(۲) فلاسفه بزرگ اندر کرسون صفحه ۳

(۳) خزینه فلسفه رفیز صفحه ۶۵ - ۶۶

(۴) تاریخ فلسفه در غرب راسل صفحه ۱۶۰

(۵) فیلسوف معاصر انگلیسی برتراند راسل معتقد است که ارسطو بسن

هجده سالگی بآتن رفته است تاریخ فلسفه در غرب صفحه ۱۶۰

تدریس پرداخت ارسطو در بین محصلین او دیده میشد افلاطون بعد از آنکه هوش و فراست ارسطو را دید او را عقل مدرسه میگفت.

ارسطو بعد از سالها یزباد دوستی با افلاطون قطع مراوده نمود. گفته میشود افلاطون راجع به ارسطو بدین شده بود اما تحقیق و تتبع در احوال این دو شخصیت بزرگ نشان نمیدهد که ارسطو کاری کرده باشد که افلاطون از وی متنفر شده باشد. اندره کرسون نویسنده کتاب (فلاسفه بزرگ) در ضمن شرح حال ارسطو میگوید مسلم است که ارسطو غالباً با افلاطون اختلاف عقیده پیدا میکرد ولی هرگز از تقدیم احترام نسبت با استاد کوتاهی نکرده و همیشه از وی خاطره آمیخته با حق شناسی داشت. چنانکه در (اخلاق) به نیکو مکث مینویسد (البته ترجیح دارد که ما توجه خود را به نیکی معطوف نموده و ببینیم این موضوع عبارت از چیست؟ بدیهی است که پژوهش هم کار دشوار است چرا که دوستان مافرضیه صور را دخالت داده اند و شاید بهتر است که برای نجات حقیقت عقاید شخصی خود را فدا کنیم مخصوصاً که ما خود نیز فیلسوف هستیم، میتوان بدوستان و بحقیقت مهرورزید اما اخلاق حکم میکند که حقیقت را برتری دهیم (۱) از گفته بالا چنان استنباط میگردد که همفکری بین ارسطو و افلاطون موجود نبوده است. ارسطو در آثار نه ارسطو بنابه احتمال قوی تا سال ۳۴۷ در آتن مانده است

و در آنجا مدرسه برای تدریس باز کرد این مدرسه شهرت بسزای در جهان عرفانی و فلسفه کمائی کرد.

(ارسطو از ۳۴۷ تا ۳۴۲ تن را ترک گفت شاید بدین منظور که ابتدا بعنوان سفیر رسمی بنزد فلپ که بر تخت سلطنت مقدونیه نشسته و تقریباً با وی دوست بود بروید و بعد با شاگردان دیگر افلاطون مانند کزنو گرات در الیود بنزد هرمیاس چبار (انوگرات) آثار نه رفت این شخص هنگام تحصیلش در آتن با او آشنا شده بود و از آمدن ارسطو بدبارش بسیار خوشوقت گردید. (۲)

(۱) فلاسفه بزرگ ارسطو ترجمه کاظم عمادی صفحه ۳-۴

(۲) فلاسفه بزرگ اندره کرسون مترجم عمادی ص ۵

ارسطو تا مرگش هر میاس در دربار او بماند. هر میاس بین دو دولت مقتدر روزی یعنی مقدونیه و ایران گرفتار شد و دایما با این ویاباآن در حال نزاع میبود. تا اینکه دست مانتور سردار یونانی که در خدمت ایران بود گرفتار و اسیر گردید و بار د شیر تحویل شد و بدستور او خفه اش کردند. ارسطو و ازین مرگ غم انگیز نهایت متأثر گشت و احساساتش را بصورت مناجاتی خطاب بتقوی بیان نمود.

ای تقوی هر چند که بدست آوردن توبسی دشوار است و هر چند تو گران بهاترین گوهری هستی که هر کس ممکن است آرزو کند، توبسی زیبایی ای باکره جوان بخاطر تو است که یونانیها مرگش را حقیر می شمارند و بزرگترین بلایا را بجان میخرند و روحها را از یک ثمره جاودانی که عالتر از طلا است و بهتر از رشته های خویشاوندی و بهتر از شیرینترین خوابها است آگنده میسازی و بعشق زیبایی تو است که مردی از انا رنه که شهرتش بکارهای نمایا نش بود زندگانی خود را فدای تو داد، دختران منموزین، نام او را جاودانی خواهند ساخت (۱) این مناجات بعد ها خلاف مذهب تلقی گشت و اسباب زحمت ارسطو را فراهم آورد هر میاس از خود دختر و یا دختر برادری باقی گذاشت که ارسطو با او زناشوئی کرد، چون در آتارنه خود را ایمن نمیدید به (متیلان) رفت و تا سال ۳۴۲ میلادی در آنجا بماند.

ارسطو، فلیپ و اسکندر: از متیلان ارسطو را فلیپ بمقدونیه دعوت کرد تا تربیت فرزند او اسکندر را عهده دار گردد. اسکندر درین روزها شانزده سال داشت و ارسطو این فاتح روزگاران آینده را زیر تربیت گرفت احتمال دارد که ارسطو (رساله سلطنت) را که از آن اثری پیدانیست در همان روزها و شبها برای شاگرد خود اسکندر نوشته باشد. اسکندر فوق العاده از استاد خود احترام میکرد و حتی در روزهای فتوحاتش حیوانات بانواع و اقسام را از تمام حصص آسیا برای او میفرستاد و از همان لحاظ بود که ارسطو اثری بنام (طبیعت

(۱) فلاسفه بزرگ اندر کرسون مترجم عمادی صفحه ۵-۶

حیوانات) نگاشت (۱) برترند رسل فیلسوف شهیر معاصر انگلیس میگوید روابط بین اسکندر و ارسطو چندان معلوم نیست و راجع بر روابط آنها افسانه‌های انتحالی ساخته و بافته شده است (۲) در آنجا نامه‌های زیادی وجود دارد که بین اسکندر و ارسطو رد و بدل گردیده ولی بعد ها معلوم گردیده انتحالی میباشند آنهاییکه این دو مرد را دوست دارند میگویند که شاگرد از استاد خود متأثر میباشند هگل مینویسد که کار نامه های اسکندر انعکاسی از فواید عملی فلسفه میباشند اما راجع باین موضوع (ای دبلیو بن) چنین اظهار عقیده مینمایند :

«این خیلی جای بدبختی خواهد بود که فلسفه بدون از اسکندر شاهد و مثالی نداشته باشد ۱۰۰۰۰۰ سکندر مرد سفاک ، بدمست ، ظالم و انتقام جوئی بوده است او اخرا فات پرست بود .» (۳)

بعد برترند رسل علاوه نموده میگوید : «من در حالیکه (بابن) همفکر و لی در حین زمان معتقدم که کار نامه های اسکندر خیلی ها دارای اهمیت میباشند زیرا بدون این اقدام اسکندر مدنیت هلانیک (۴) از بین میرفت اماراجع بتأثیر و نفوذ ارسطو بر اسکندر در وازه حدس بروی ما باز میباشند من هیچ تأثیر و نفوذ ارسطو را بر اسکندر مشاهده نمیتوانم . اسکندر یک پسر حریص و سرشوخی بود با پدرش رابطه درستی نداشت و بدرس خواندن تن در نمیداد ارسطو معتقد بود که کشور شهری بیشتر از یکصد هزار شهر نشین نداشته باشد ، لیکن گمان نمیکنم که شاگردش این مرد را بیشتر از یک مرد خشک و سردو کتابی محض میدانسته اسکندر ارسطو را فقط مردی میدانست که پدرش او را بر اسکندر مسلط نموده تا از خطا کاریهای او جاوگیری نماید ، این درست است که ارسطو یکنوع احترام نسبت بمدنیت آتنی ها داشت لیکن این فکر در تمام افراد خاندان سلطنتی وجود داشت

(۱) فلاسفه بزرگ عمادی ص ۷

(۲) تاریخ غرب برترند رسل ص ۱۶۰

(۳) تاریخ فلسفه در غرب برترند رسل صفحه ۱۶۰

(۴) یونیهای قدیم که از نژاد خالص یونانی بودند .

و اینها آرزو داشتند ثابت نمایند که آنها بر بری نمیباشند پس نمیتوان گفت که این فکر را ارسطو بامکندر داده است. و چیز دیگری هم در اسکندر دیده نمیشود که تأثیر و نفوذ ارسطو را در وی نشان دهد (۱)

و قتیکه تأثیر اسکندر بر ارسطو دیده نمیشود انسانرا به تعجب میاندازد زیرا اسکندر با صراحت لهجه اظهار میکرد که دوره کشورهای شهری جایش را برای دوره و زمان امپراطوری خالی گذاشته است.

شاید ارسطو در باره اسکندر بدین نتیجه رسیده بود که «اسکندر پسر خیره سری میباشد و نمیتواند مسایل فلسفی را درک نماید». «بهر صورت مراوده و تماس این دو مرد بزرگت بهمان اندازه زیاد بود که گوئی هر دو آنها در دو جهانی که باهم شباهت نمیرساند زندگی میکردند (۲)

ارسطو در آتن: هنگامیکه اسکندر بسال ۳۳۵ م روانه فتح آسیا شد ارسطو وظیفه خود را انجام یافته تلقی کرد و باو پیشنهاد کرد که نوه اش (کالیستن) را بعنوان مشاور جانشین خود سازد و اسکندر این پیشنهاد را پذیرفت. چون ارسطو بخوی و بوی اسکندر میفهمید لذا بکالیستن سفارش کرد که با اسکندر احتیاط کارانه پیش آید. لیکن نوه ارسطو نتوانست از سفارش ارسطو استفاده نماید و همان بود که بحکم اسکندر طاعنه حیوانات گردانیده شد. (۳)

ارسطو اسکندر را ترک گفت و در سال ۳۳۵ میلادی رهسپار آتن شد در آن زمان تدریس عقاید افلاطون در اکادمی توسط گزنو گرات ادامه داشت. ارسطو مدرسه نزد یک معبد آپولون لیسن را تاسیس نمود و نام (لیسه) بوی منسوب شد چون ارسطو در حال گردش بشاگردانش درس میداد بهمین جهت نام مشائی یا (پریپاتتیسین) که بزبان یونانی بمعنی گردشگاه است به پیروان او داده شد.

(۱) تاریخ فلسفه در غرب برتر ندرسل ص ۱۶۰

(۲) تاریخ فلسفه در غرب برتر ندرسل ص ۱۶۰

(۳) فلاسفه بزرگت عمادی ص ۶

شرح بعضی مسایل فلسفی ارسطو. تدریس ارسطو شامل دورشته از درس بود. صبح از مسایل کاملاً نظری بحث میکرد و دروس او کاملاً علمی و مخصوص شاگردانش بود و عصرها بگروه بیشتری تدریس میکرد و مسایلیکه مورد بحث قرار میداد بیشتر نزدیک بفهم عموم بود این تدریس مخصوص مردم عادی بود. ارسطو برای مدت دو از ده سال بتدریس مشغول بود اما باوجود تدریس کتابهای متعددی تقریباً در کلیه رشته‌های معارف بشری نوشته و منتشر ساخت (۱) و قتیکه اسکندر در سال ۳۲۳ جهان را وداع گفت هواخواهان مقدونیه از طرف حزب ملی آتن که رئیس آن دموسترس بود، تهدید گردیدند. چون ارسطو طرفدار مقدونیه بود متهم به بیدینی گردید و مورد توبیخ و سرزنش واقع گردیده بود مردم میگفتند که ارسطو برای هر میاس مناجاتی نوشته در صورتیکه چنان یک مناجات مخصوص خدایان میباشد. ارسطو از خوف محاکمه، آتن را ترك گفت و (به کالیسیس) رفت؛ کالیسیس در جزیره (اوبه) واقع است. ارسطو در سال ۳۲۲ بعمر ۶۳ سالگی پدر و د حیات گفت (۲) جسد ارسطو در استاگیرا دفن گردید و بنا بروصیت خودش استخوانهای زنش پیتياس را نیز در قبرش گذاشتند.

و قتیکه در باره فلاسفه بزرگ تتبع مینمائیم و بویژه ارسطو، بایست او را از دو نقطه نظر تحت مذاقه قرار دهیم یکی اینکه او را با مراجعه به آثار اسلافش و دیگر اینکه او را با مقایسه بفلاسفه مابعد او مطالعه کنیم زیرا که ارسطو را مطالعه میکنیم و با فلاسفه قبل از وی مقایسه مینمائیم، میبینیم که این مرد شخصیت فوق العاده بزرگ و مزایای بیحد و حصری دارد اما قتیکه این شخصیت را با فلاسفه بعد از وی تتبع میکنیم می یابیم که مزایای فلاسفه ما بعد وی از او کمتر میباشد و با اصطلاح «خانه خالی» فلاسفه ما بعد ارسطو از

(۱) فلاسفه بزرگ اندره کرسون صفحه ۸

(۲) تاریخ فلسفه در غرب برتراند رسل صفحه ۱۵۹

ارسطو بیشتر میباشد (۱) و قتیکه ارسطو دیده بر جهان میکشود، دوره آخر نهضت فکری یونان بود و بعد از مرگ ارسطو دو هزار سال دیگر فیلسوف مانند او پا به عرصه وجود نگذاشت تا بتواند با او همردیف باشد درین دوره در ازو طاقت فرسا مقام ارسطو خیلی بلند بود و چنان موفقیت را در جهان فلسفه و ساینس احراز کرد که کایسا اشغال نموده بود و این مقام ارسطو یک سد و عایق بزرگی در راه ترقی و انکشاف ایجاد نمود حتی در اوایل قرن هفده برای اینکه قدمی جلوتر در راه انکشاف فکری برداشته شود لازم بود دبر یکی از دکتورینهای ارسطو ضرورتی حواله گردد حمله بر منطق ارسطو تا همین روز ادامه دارد (۲)

برای اینکه در قضاوت خود برترند رسل مینویسد؛ در مورد ارسطو از عدالت و انصاف کار بگیریم لازم اینست و چیز را مد نظر داشته باشیم: یکی اینکه شهرت فوق العاده بعد از مرگ او را فراموش کنیم و دوم اینکه محکومیتها و تهدید هائیکه بعد از مرگ وی دکتورین او را نموده به طاق فرا موشی بگذاریم.

ارسطو بعقیده صاحب کتاب (خزینه فلسفه) مردی بود که دماغ مانند بدایرة المعارف داشت ارسطویک نمونه عالی درجه و یکتای فلسفه بود مشاهد

(۱) تاریخ فلسفه در غرب برترند رسل صفحه ۱۵۹

(۲) تاریخ فلسفه در غرب برترند رسل صفحه ۱۶۰

نوت:

« ارسطو عشق را خیلی شاعرانه و عالی تعریف میکند مرور است: «عشق عبارت از سلطانیست که از مرکز قلب بسایر اعضا حمله نموده زردی در بدن لکنت را در زبان و ضعف را در عقل بیادگار میگذارد خطا یا و معایب معشوق را در نظر عاشق نیک و داپسند جلوه میدهد.»

بسیار موشگافی شناخته شده است (۱)

ارسطو بحیث یک فیلسوف از فلاسفه که پیش از وی درگذشته بودند در بسی از موارد فرق داشت ارسطو نخستین مردی بود که نوشته های خود را مانند یک پروفیسر ترتیب و تدوین مینمود. رساله های او خیلی با نظم و نسق بوده و مباحثات خود را تحت عناوین جداگانه ترتیب میداد ارسطو معلم پیشه بود، او از جمله پیامبرانیکه الهام میگرفت نبوده است، آثار او انتقادی میباشد. در نوشته هایش محتاط کارانه پیش میاید و قتیکه آستین علم و همست را بالامیزند تا اثری بنویسد عجله ندارد زود تمامش نماید، بتأنی جلو میرود متین قدم برمیدارد و طبع آفاقی منشی دارد عناصر

آنکه این نامه سر بسته نوشته است نخست + گره سخت رشته مضمون زده است «فلاطونی در آثار ارسطو آقدر هانه جلوه گر است - ارسطو دوست دارد از جهان آیده است کنار بگیرد و شاهد عقل سلیم را در کنار. در کجا میخواهد دست بدین کار زنند؟ در جائیکه فلاطونی شده. ارسطو مرد احساساتی نیست و نمیتوان پیرو دین و مذهبش خواند شدید. سهو های فلاسفه پیش از ارسطو باین میماند که جوان سرمست از باد جـوانی بخوابد نا ممکن را جامه امکان بپوشاند این سهو ها را نباید تلقی کرد بس بزرگ بیایید بنگریم سهو ارسطو چه جور است؟ سهو ارسطو سهو مردمن و معمر است که به آتش عادات میسوزد و چار و ناچار دست سیاه تعصب داغدارش میسازد ارسطو در ایضا ح نمودن مطلبی و یاد ر انتقاد موضوعی شخصیت ایست بس سترگ، ولی در تدرین نمودن و تعمیر نمودن موضوعات طویل دست عجز است و مرورا دامان. چرا چنین است؟ بعلت اینک آتش تیتا نیک دور انداز که مرورا با یست مدنظر باشد، میسوزد و دو آن آتش چشم هایش رامیگیرد. (باقی دارد)

قصیده

باشد به جهان عید همه ساله بیک بار
 همواره مرا عید ز رخسار تو هموار
 پر بار به سال اندر یکبار بود گل
 روی تو مرا است همیشه گل پر بار
 یکروز بنفشه چنم از باغ بدسته
 زلفین تو پیوسته بنفشه است بخروار
 یک هفته بدیدار بود نرگس دشتی
 وان نرگس چشم تو همه ساله بدیدار
 نرگس نبود تازه چو بیدار نباشد
 تازه است سیه نرگس تو خفته و بیدار
 باشند سمن زاران هنگام بهاران
 بر سنبل تو هست شب و روز سمن زار
 از جعد سیاه تو رسد فیض به سنبل
 کاین مایه جان آمد آن مایه عطار
 این را وطن از سیم شد آن را وطن از سنگ
 این از بر سرو سهی آن از بر کهسار
 با جعد تو هرگز نکنم یاد ز سنبل
 باروی تو هرگز نکنم چشم بگلزار
 سرو است که در باغ همه ساله بود سبز
 باقد تو آن نیز بود گوز و گونبار
 حوری به سپاه اندرو ماهی به صدف اندر
 سروی که آسایش و کبکی گه رفتار
 هر چند مر از لاف چو زنجیر تو بسته است
 نزد تو مرا دوا لب تو کز ده گرفتار

(قطران تبریزی)

روانشناسی طفل

در تکوین شناسی جدید وراثت مندلی بوسیله معکوره (جین) های زوجی
ایضاح میابد چنانچه در شکل سوم نشان داده شده است فرض میکنیم که جین دوم

از طرف بالا در شکل مذکور صفت

بلند قامتی را تعیین میکند و سیاه نشان

داده شده (جین) سفید نبودن صفت

بلند قامتی یا وجود کوتاه قامتی را

افاده میکند در نسل دوم هر نخود یک

کروموزوم را از پدر و کروموزوم

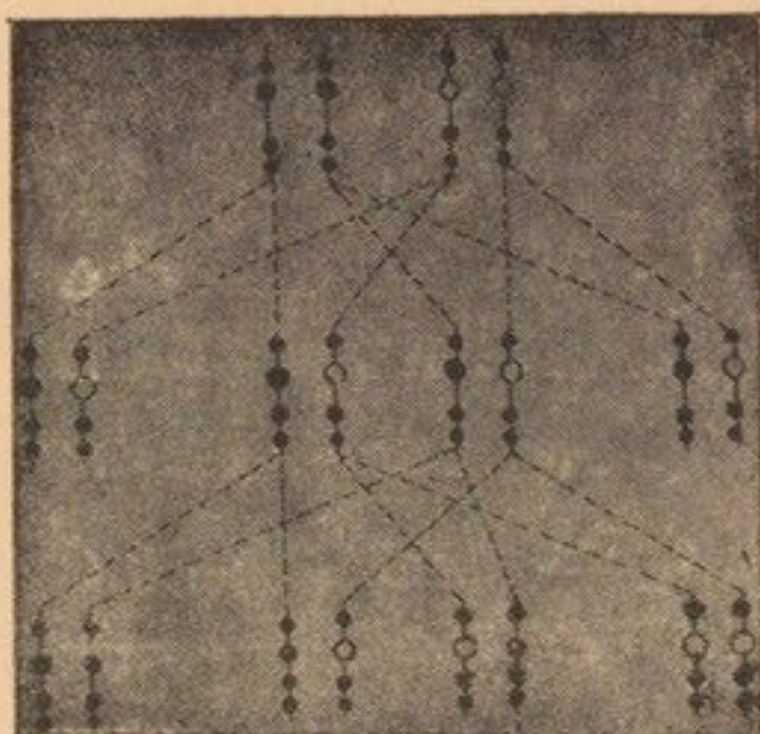
دیگر را از مادر اخذ میکند بنابراین

در هر جوره کروموزوم چینهای

بارز و مستور هر دو موجب میباشند

و در نتیجه صفت بارز یعنی بلند قامتی

پدیدار میشود. همان جوره کروموزوم

(شکل ۳)

جین هادر وراثت مندلی: خصوصیات نهفته

صرف در افرادی ظاهر می شود

که (Nullipex) اند یعنی جین های

معیوب در هر دو کروموزوم موجود اند.

که دو فکتور بارز را در خود جاداده از لحاظ همین صفت مشخصه مرکب یا

دوپلکس (Duplex) و جوره کروموزوم که دارای یک فکتور بارز است بسیط یا

سمپلکس (Simplix) و جوره کروموزوم که دارای هیچ فکتور بارز نیست

پوچ یا نلی پلکس (Nullipilx) خوانده میشود در نسل سوم از چهار ترکیب

ممکنه فکتورهای ارث پدر و مادر یک مرکب با (دو پلکس) دو ساده یا (سمپلکس) و یک پوچ یا (نلی پلکس) بوجود می آید تنها در آخر الذکر صفت مستور بطور آشکارا ظهور میکند و از اینجاست که نسبت سه و یک بدست می آید.

لیکن نسبت (مندلی) تمام حالتها را در بر نمیگیرد. یک مشاهده و مطالعه معمولی که در تحقیق تجربی تکوین شناسان بصورت مبسوطی استعمال میشود عبارت از زوج نمودن یک ساده (سمپلکس) همراه پوچ (نلی پلکس) میباشد چنانچه از شکل چهارم ظاهر است. از این تجربه نسبت دو صفت بارز به دو صفت مستور حاصل میشود ازین مطالعات بسیار ساده وراثت میتوان یک مشاهده بعمل آورد که دارای اهمیت عملی میباشد. بعضا اظهار عقیده میکنند که وراثت بمعنی

(مشابهت به والدین) است لیکن

این عقیده صحت ندارد و باعث

گمراهی و ضلالت میشود. چنانچه

در نوع وراثت که در شکل سوم نشان داده

شده نسل دوم مشابهت بیکی از والدین

دارد نه بدیگری. در حالیکه بکر بع

مولودات نسل سوم بهیچ یک

از والدین مشابهت ندارد در زوج

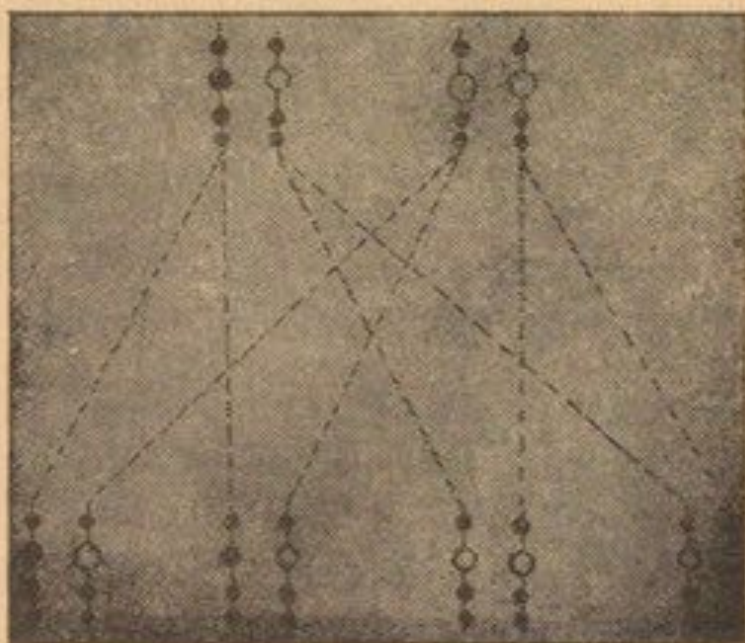
نمودن یک ساده همراه یک پوچ

(شکل چارم) نصف مولودات مشابهت بیکی از والدین دارد و نصف دیگر

مشابهت بدیگری از والدین دارد و اضحست که صفات مشخصه نسل جدید

تنها از مشاهدات والدین پیشگویی شده نمی تواند بلکه تنها از شناختن و فهمیدن

سلولهای نطفه ای والدین پیشگویی شده میتواند در بعض نباتات و حیوانات سافله

(شکل ۴)

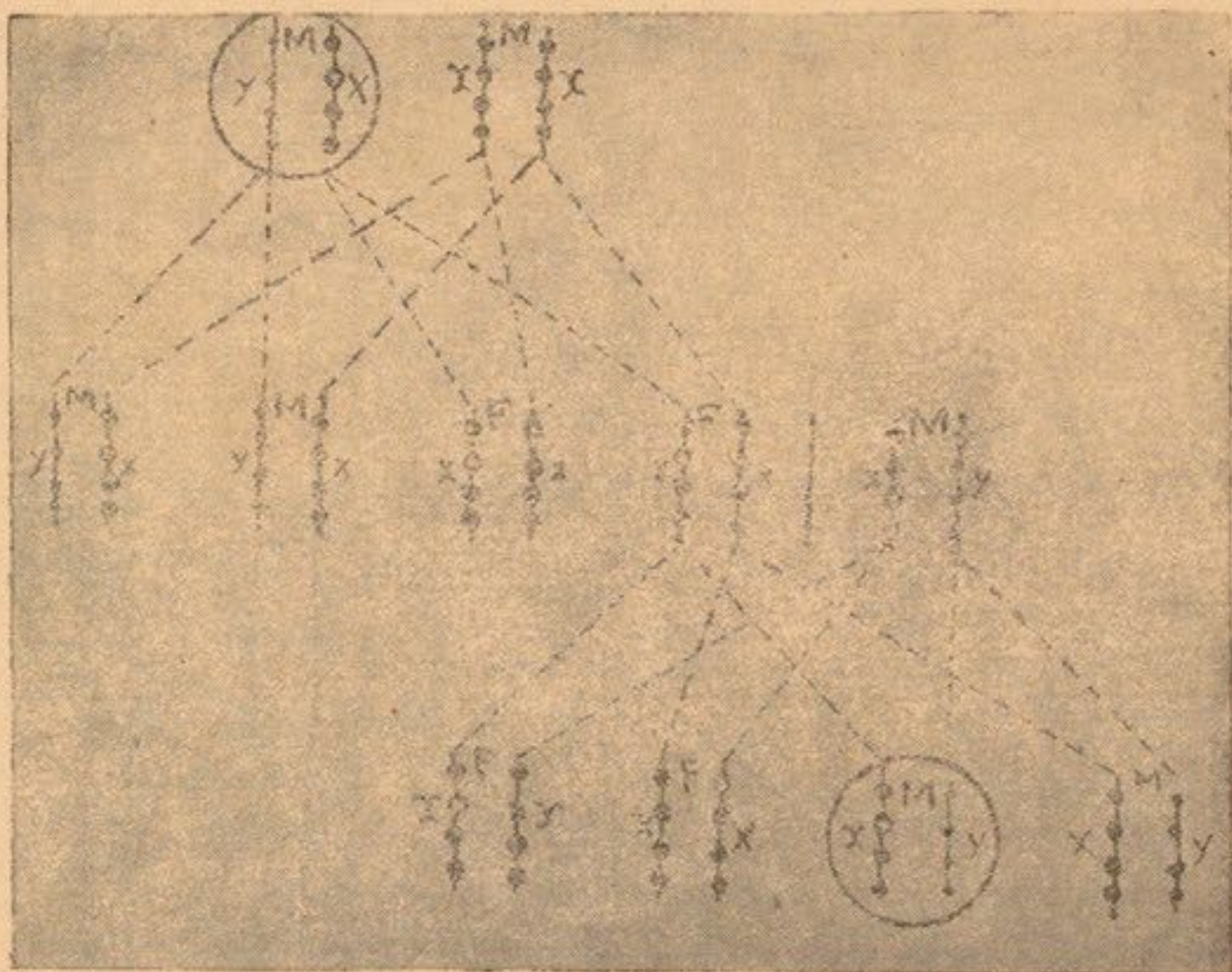
کر اس مجدده جفت شدن یک سمپلکس و یک نلیپلکس دو سمپلکس و دو نلیپلکس تو لید می کنند.

يک گروپ امتادان و محصلين پوهنځي .

این کیفیت از مطالعه تغییرات در مولودات در طی چندپشت یا نسل تعیین میگردد در نوع بشر همیشه ممکن نیست معلومات کافی درباره سلولهای نطفه ای برای مقاصد عملی پیشگوئی بدست آوریم.

پرنسب های دیگر وراثت - یکعده مشاهدات درباره وراثت با پرنسب های ساده (مندلی) سازگاری و مطابقت نمیکند یکی از این استثناها که در اطراف آن مطالعات زیادی بعمل آمده توارث پیوسته بهجنس است. در سلول نطفه ای ماده

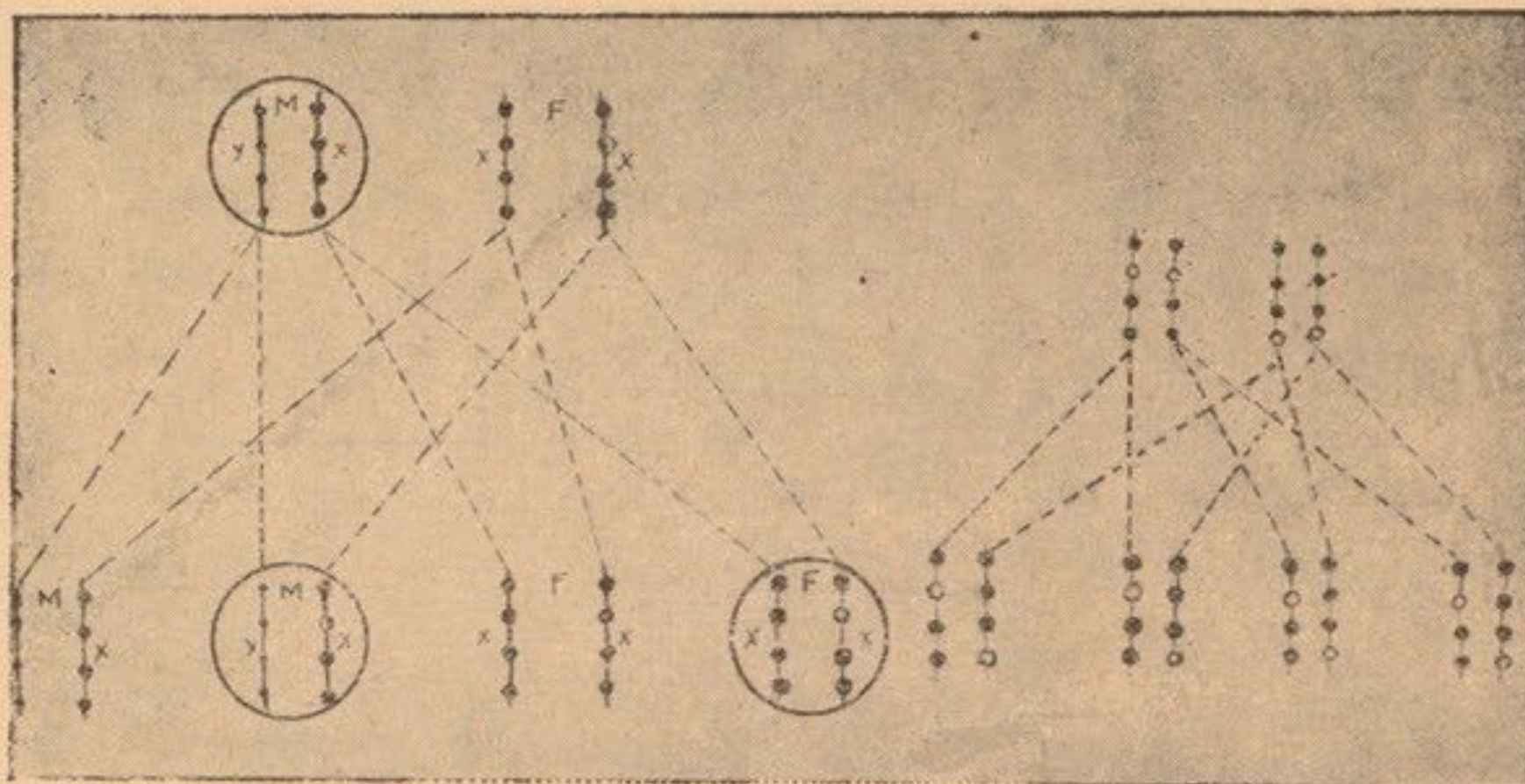
(شکل ۵)

وراثت پیوسته بهجنسیت، (۱) صفت مذکور در مذکر نسل اول ظاهر و در نسل دوم غائب میشود و بر نصف مذکرهای نسل سوم اثر می اندازد M مذکر و F مونث X و Y کروموزوم ها نشانی شده اند. بدور افرادی که دایره کشیده شده صفت در آن ها ظاهر شده.

دو کروموزوم موجود است که موسوم بکروموزوم های X میباشند که بر طبق
 پرنسپ های معمولی وراثت رفتار دارد چوره متقابل در سلول نطفه ای نزدیک
 کروموزوم X و یک کروموزوم Y میباشند کروموزوم Y در تعیین صفات
 مشخصه ارثی تاثير و نفوذی ندارد. بنا بران اگر یک عیب مستور
 در کروموزوم X نر موجود باشد از باعث این که با یک کروموزوم
 بارز نورمال چوره نیست « صفت غیر مطلوبه ظهور خواهد نمود در شکل
 پنجم وجوه عمده وراثت پیوسته به جنس نشان داده شده است نقصی که در نر
 نسل اول موجود است در نسل دوم ظاهر نمیشود و اولاد پسران او از
 نقص مذکور آزاد میباشند لیکن دختران نسل دوم این صفت غیر مطلوبه
 را نقل میدهند و اگر همراه مردان نورمال چوره شود این صفت را به نصف
 پسران آنها انتقال خواهند داد طوریکه شکل ششم نشان میدهد صفت پیوسته
 به جنس در ماده ها ظهور کرده میتواند اگر مادر و پدر هر دو عوامل تعیین کننده
 صفت مذکور را دارا باشند در بین صفات مشخصه و اوصاف ممیزه انسانی کور رنگی
 سرخ و سبز و بیماری خون روی یا (هیموفلیا) که تماایل به نفث الدم مفرط است
 «بعض علایم توارث پیوسته به جنس را نشان میدهند بنا بران صفات نامرغوب
 مذکور در مردان بیشتر شیوع دارند تا در زنان.»

یک پیچیدگی دیگر در تکوین و توارث از این حقیقت نشئت میکند که ممکنست
 (جین) های مختلفه عین همان نقص را باعث شوند بعبارت دیگر علل مختلفه
 یک معلول را بوجود بیاورند. در شکل هفتم یکی از والدین دارای کروموزوم های
 پدری و دراثر جین های معیوب در چوره دوم کروموزوم ها
 دارای نقصی میباشند همان نقص و عیب در یکی دیگر از والدین از باعث یک چوره
 معیوب دیگر کروموزوم ها که در شکل بحیث چوره چهارم نشان داده شده است
 موجود بوده میتواند چونکه چینهای معیوب در یکی از زادگان با هم انطباق نمیکنند
 یا با هم یکجا واقع نمیشوند هیچکدام از آنها صفت معیوبی را آشکار نشان نمیدهد
 این مساله در وراثت اساس این عقیده عمومی را تشکیل میدهد که از دواج

افرادیکه باهم قرابت زیادی دارند. اطفال ناقص و معیوب بار میاورند این عقیده در همه حال و در تمام اوقات صحت ندارد اشخاصیکه باهم قرابت نزدیکی دارند دارای سلولهای نطفه‌ای مشابه میباشند و هر نقص و عیبی که در آنها موجود است غالباً در اثر چین های یکسان میباشند از طرف دیگر اشخاص بیگانه و دور که نواقص و عیوب ارثی آنها بیشتر در چین های مختلفه است کمتر باعث انتقال آنها باولاد خود میشوند علی ای حال مزایا و معایب در اثر چینها میباشند و از دواج در بین افرادیکه باهم قرابت نزدیکی دارند هم اوصاف عالی و هم معایب و صفات نامرغوب را تقویه میکنند.

(شکل ۶)

وراثت پیوسته بجنسیت (۲) هرگاه یک مذکر و یک مؤنث مریضی که حامل جین نهفته است باهم جفت شوند نصف دختران و نصف پسران دارای صفت مذکور خواهند بود.

(شکل ۷)

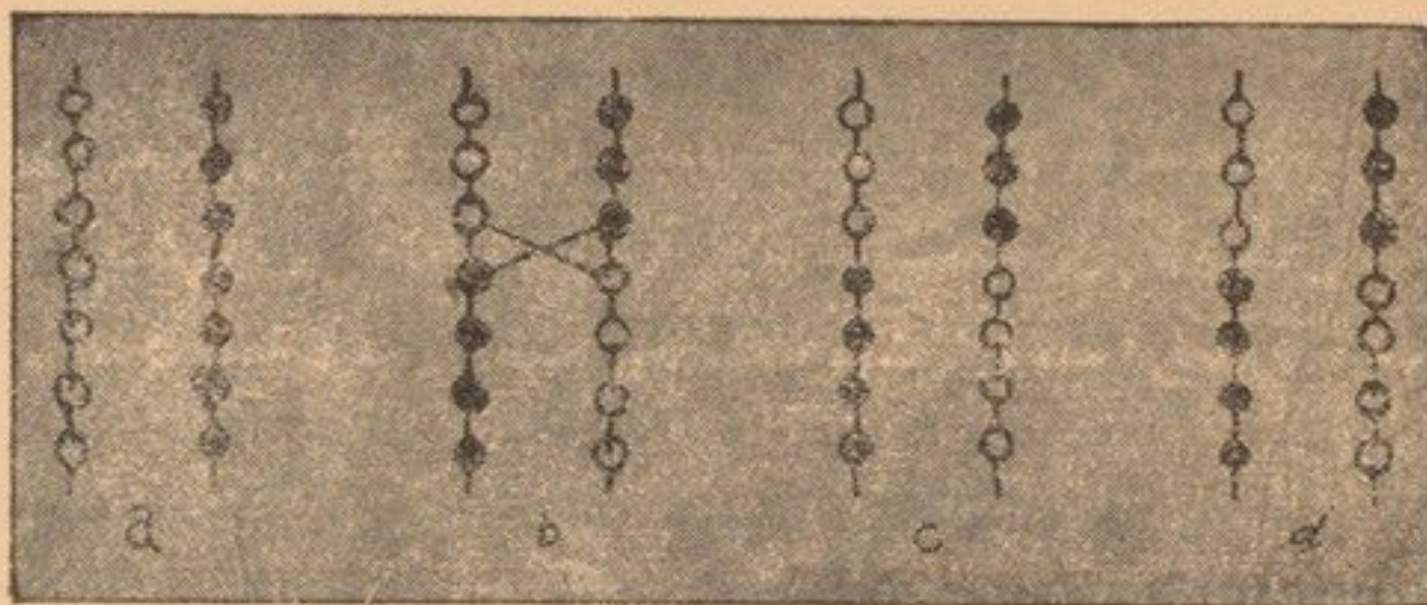
معیوبیتی که بواسطه جین های مختلف بمیان می آید. هر دو والدین دارای معیوبیتی اند که در هیچیک از اولاد آن ها دیده نمیشود چونکه همان صفت شاید از رهگذر جین های مختلف باشد. امکان دارد که والدین نیز همان صفت را دارا باشند.

یک کلتور دیگر در وراثت که پیشگونی را دشوار و پرخطر میسازد حادثه (امتزاج) یا عبور جین ها از یک کروموزم بکروموزوم دیگر یکجوره می باشد. بعضی اوقات کروموزم های یکجوره با هم پیچیده و در نتیجه تبادل جینها بین آنها صورت میگیرد این کیفیت در شکل هشتم نشان داده شده است و قتیکه هر یک از این کروموزوم های علیحده با کروموزومهای یکی از والدین دیگر زوج و متحد میشود. امکانات جدید ترکیبات ارثی ظهور میکند. در ابتدا حادثه امتزاج علماء بیولوژی را دچار بهت و حیرت ساخته بود زیرا حادثه مذکور چنان نسبتهای اوصاف و صفات را در زادگان ابراز نمود که با نسبت (مندلی) سازگاری نمیکرد لیکن پس از بر اساس همین کیفیت وضعیت های نسبی جینها در کروموزومها کشف گردیده زبر جینهای مجاور نسبت به جینهای غیر مجاور وضعیت های خود را بیشتر تبدیل میکنند. این امتزاج یا تبادل جین ها بر طبق پرنسپ های منظمی صورت میپذیرد. و در بعض حشراتیکه مورد تحقیق مبسوطی قرار گرفته اند به فیصدی های معینی واقع میشود.

وراثت آمیخته: در عده زیادی از تحقیقات درباره وراثت تفاوتهای مقداری در درجه وجود و وقوع صفات مشخصه مختلفه در نظر گرفته نشده مشخصات و ممیزات طوری مورد بحث قرار داده شده است که یا موجود می باشد یا غایب:

این روش در موارد کثیری با حقیقت نزدیک است بطور کلی صفات و مختصات دیگر و مهم تر بطور تدریجی یکنواخت واقع میگردد درین زمره رنگ پوست قد و تقریباً تمام صفات و اوصاف ذهنی بشمول هوش یا ذکاوت شامل می باشد: صفات و اوصاف آمیخته یا مسلسل بوسیله پرنسپ های وراثت ایضاً میشود و برای این مقصد لازم است قوانین را که تا کنون بیان نمودیم تا اندازه نسبت دهیم:

مثال بالنسبه ساده برای وراثت آمیخته در نوعی از گندم بمشاهده میرسد
اگر یکنوع قهوه ئی همراه یکنوع سفید زوج گردد پنج درجه رنگه از قهوه ئی

(شکل ۸)

عبور جین ها: کروموزوم نورمال (b) روی کروموزوم (c) می آید در (d) و دو خط جین ها بهر جانب پیوسته نمایش داده شده که یک ترکیب جدید را تشکیل میدهد

تیره تاسفید در نسل سوم به نسبت ۱ : ۴ : ۶ : ۴ : ۱ - ظهور میکند برای ا بوضاح این کیفیت فرض مینمائیم که در تولید این تاثیر دو جور جینها اشتراک مساعی میکند و رنگ تیره تر از تعداد بیشتر جینهای مثبت تعیین کننده صفات مورد بحث بوجود می آید اگر دو جین $A'A$ و دو جین منفی متقابل آنها $a'a$ باشد پس هر یک از والدین چار نوع فکتورهای تعیین کننده صفات AA ، Aa و Aa و aa را تهیه کرده میتواند هرگاه این فکتورها جور شوند شانزده ترکیب در بین آنها حسب ذیل امکان دارد :

	AA'	Aa'	aA'	aa'
AA'	$AA'AA'$	$AA'Aa'$	$AA'aA'$	$AA'aa'$
Aa'	$Aa'AA'$	$Aa'Aa'$	$Aa'aA'$	$Aa'aa'$
aA'	$aA'AA'$	$aA'Aa'$	$aA'aA'$	$aA'aa'$
aa'	$aa'AA'$	$aa'Aa'$	$aa'aA'$	$aa'aa'$

بناء علیه یک فرزند دارای چهار فکتور چهار فرزند دارای سه فکتور شش فرزند دارای دو فکتور و چهار فرزند دارای یک فکتور و یک فرزند بدون کدام فکتور مثبت می باشد و این نسبت مطلوبه را نمایش می دهد در انسان و حیوانات وراثت های آمیخته مانند رنگ پوست و امثال آن با اساس این فرضیه که چند جین مشترک ایک صفت را بوجود می آورد ایضاح شده می تواند در حقیقت تعداد جینهاییکه باهم تعامل و تفاعل نموده صفات مسلسل را بوجود می آورد بسیار زیاد می باشد در اوایل انکشاف مطالعات در باره وراثت علی الاکثر بطور غلط فرض می نمودند که هر صفت توسط یک جین مخصوص تولید می شود اکنون معلوم گردیده که فرض مذکور مساله را بسیار ساده و بسیط ساخته بود در مگس میوه تقریباً پنجاه جین ساختمان چشم را بوجود آورده احتمال می رود که در انسان رنگ چشم و غیره را تعداد زیاد تر جین ها تعیین میکنند اگر فرض نماییم که تنها وراثت یگانه عامل مؤثر است صدیا بیشتر از صد جین مشترک تمام درجات قد یا ذکاء و غیره را در انسان تعیین و ایضاح کرده می تواند ..

عوامل ارثی و تاثیرات محیطی :

یکی از مفکوره های ناصواب در وراثت این است که جینها بعض صفات را بطور مطلق بدون تاثیرات محیطی تعیین میکنند این عقیده صحت ندارد صفات مشخصه ارثی آنهائی اند که از ماده نطفه ای در تحت اوضاع و شرایط اوسطی محیط انکشاف و تکامل میکنند. دلایل کافی موجود است که صفات و اوصافیکه به نسبت وصفی (مندلی) در محیط عادی انکشاف می یابد در محیط دیگر ابداء تظاهر نمی کنند بالعکس بعض معایب و نواقص در تحت شرایط غیر عادی محیطی بصفت صفات ارثی جلوه گر میشود. اما اگر شرایط محیطی عادی و طبیعی باشد صفات مذکور بروز نمی کنند. درینجا باز مگس میوه را مثال می آوریم. اگر بعض اقسام تخمهای مگس مذکور در برودت بسیار شدید چوچه کش شود مگس های نوزاد دارای پای های زاید خواهند بود. وقوع این حالت غیر طبیعی طبق پرنسپ های

مندلی صورت میگیرد اگر تخم های این نسل جدید در تحت شرایط طبیعی تربیه شود. پای های زاید غایب خواهد بود اگر تخمهای که حامل چینهای معیوب نیست چوچه کشی شود عیب مذکور پدیدار نخواهد شد گرچه چوچه ها در برودت شدیدی انکشاف ورشد کنند بنابراین وراثت و محیط برای تولید این صفت لازم و ضروری است که تخمهاییکه دارای چین معیوب و در برودت تربیه گردیده است A و آنهاییکه دارای چین معیوب و در گرمی چوچه کش شده است B و آنهاییکه بدون چین معیوب است C باشند آنها A عیب مذکور را نشان خواهد داد فرق بین A و C در اثر وراثت و فرق بین A و B در اثر محیط است همان فرقیکه در یکی در اثر وراثت است در دیگری در اثر محیط شده میتواند امثله متعددی دیگری که این نقطه را ایضاح میکند در حیوانات دیگر نیز به مشاهده رسیده است بنابراین چینها بسته های کوچکی کیمیائی است که فرد از آن انکشاف ورشد میکند. سیر نشوونمای این مواد اولیه تابع شرایط و اوضاع محیطی میباشد این تعامل بین وراثت و محیط منتج بصفات و اوصافی میشود که کرکتر ستیک انسان یا جاندار را اشد است. چونکه اندک تغییر در ماده نطفه ای باعث تعدیل در حیوان منتج میگردد تمام صفات و مختصات بوسیله وراثت تعیین میشود همچنان چونکه تبدلات در شرایط نشوونما تاثیر بر هر صفت ارثی دارد تمام صفات از محیط متأثر میگردد تنها وقتیکه عوامل محیطی ثابت نگاه داشته شود عمل وراثت بصورت واضح تظاهر کرده میتواند.

وراثت در انسان :

از مطالعات سابقه این نقطه هویدا میگردد که اکثر معلومات و اطلاعات مادر باره وراثت مبنی و متکی بر مشاهدات حیوانات و نباتات است بطور کلی انسان ماده غیر مساعدی برای تحقیقات تجربی در وراثت میباشد زیرا انسان توالد و تناسل بسیار بطی دارد در ظرف صد سال تنها سه نسل انسان انکشاف مییابد در حالیکه سه نسل موش در ظرف هژده ماه تربیه میشود علت دیگری برای عدم اصول معلومات کافی راجع با انسان پیچیده گی ترتیب و تعداد زیاد کروموزوم های انسان است.

نظریه ترکیبات و ترتیبات مختلفه بیست و چهار جور و کروموزوم های انسانی ۴۸۱ ، ۵۳۶ ، ۴۲۹ ، ۲۸۲ نوع افراد بشری امکان دارد اگر حادثه امتزاج یا تبادل و جینها نیز در نظر گرفته شود تعداد افراد بمراتب بزرگتر خواهد بود مشکل دیگری در مطالعه درست و صحیح وراثت در انسان پیچیده گوی محیط است و این در حقیقت بزرگترین مشکلات است مانند انسان هیچ حیوان دیگری صفات و خصایص او را بر طبق میل و اراده خود تربیه نمیکند و نیز غیر از انسان هیچ حیوان دیگری آنقدر پذیرنده تعدیل و تحول نیست و اثر همین پیچیده گیها و مشکلات است که باید اکثر معلمات در وراثت از حیوانات و جانداران ساده و بسیط بدست آورده شود. لیکن در این هیچ شکی نیست که همان پرنسپها و قوانین عمومی در انسان نیز عمل و تاثیر دارد.

برای یکعده صفات آمیخته مغلقه مانند قد، ذکا و تمایلات رفتاری و حرکات عاطفوی تاثیرات نسبی وراثت و فکتورهای مختلفه محیطی تا اندازه تقریبی تعیین گردیده است. برای اینکه این صفات و مختصات موجود باشند تربیه و تربیت هر دو لازم میباشد لیکن آنها از عوامل مختلفه محیطی بدرجات متنوعه متأثر میشود در فصلهای آینده که مشخصات و ممیزات طفل مورد بحث مفصل قرار داده میشود بمسأله طبیعت (سرشت) و تربیت توجه بعمل میآید.

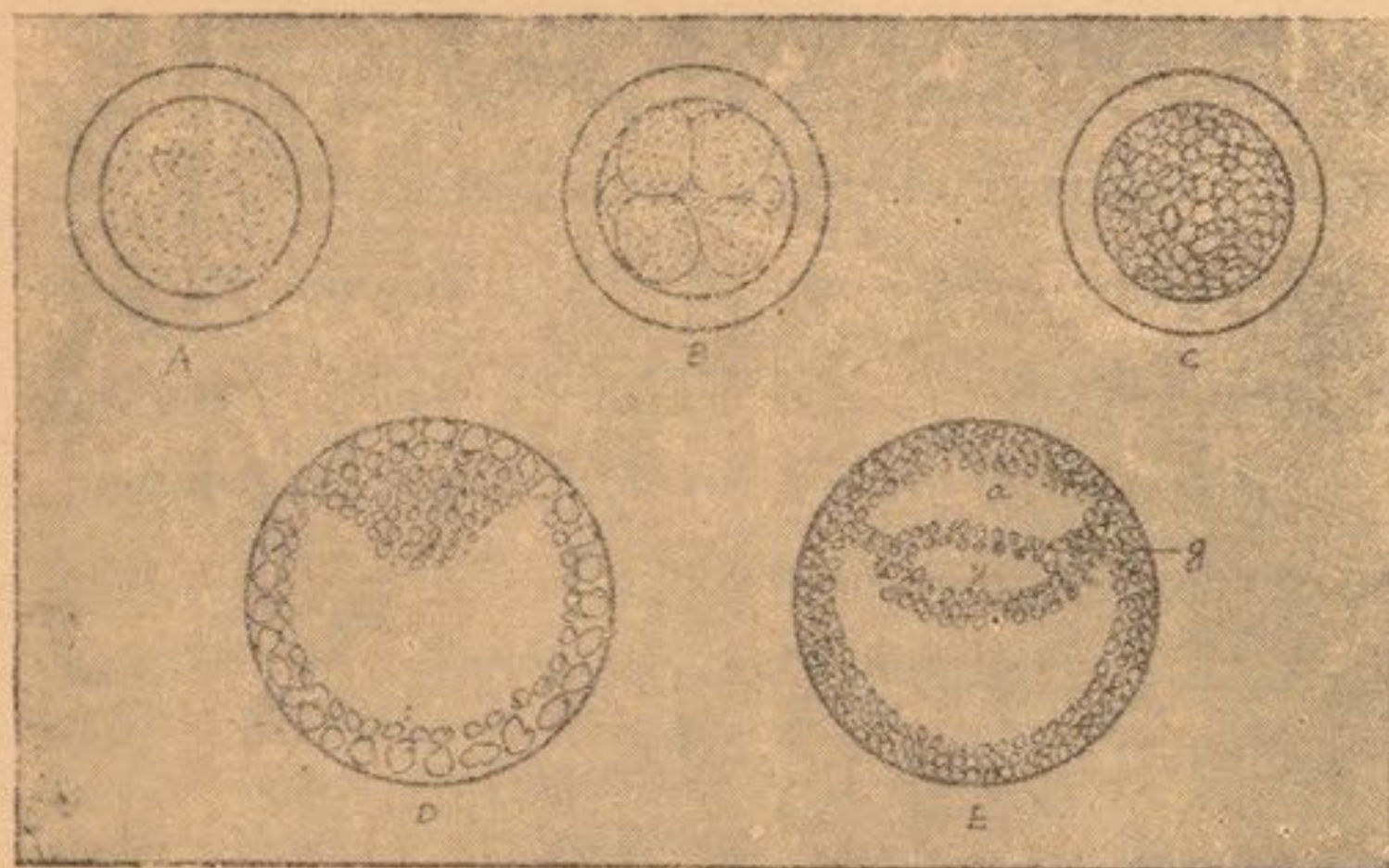
۲- انکشاف ساختمان دردوره قبل از ولادت.

سیر انکشاف و نمو دردوره قبل از ولادت تحول بسیار مهمی را در حیات حیوان نمایش میدهد. در اثنای این دوره (اووم) ساده بارور شده بیک ساختمان چندین سلولی انسانی انکشاف مییابد که خیلی پیچیده و متفرع میباشد. این نشو و نما بدو طریق عمده صورت میگیرد. اول در اثر تقسیم سلول و تعداد سلولها افزودی بعمل میآید. و همراه این افزودی سلول تفرع و تطور و وظیفه نیز انکشاف مییابد ثانیاً در حجم و اندازه سلولهای منفرد افزایش میشود بعباره دیگر

سلولها کلان میشوند دوره انکشاف قبل از تولد به سه بخش انقسام مییابد. دو هفته اول دوره نطفه‌ای را تشکیل میدهد که در اثنای آن فرد شکل و ساختمان تخم مانند ندارد خود را ادامه میدهد. دوره دوم که موسوم به دوره جنین است دوره تحول سریع است که فرد از شکل تخم مانند به شکل انسانی تحول میپذیرد این دوره در تقریباً هفته هشتم نشوونما بسر میرسد در دوره سرم که دوره (فیتوس) نامیده می‌شود و تا زمان ولادت امتداد دارد نشوونمای مزید و تفرع و تخصص بیشتر بعمل می‌آید. در اثنای همین دوره فیتوس موجود جاندار قابل این میشود که به منبها ت پاسخ دهد زیرا رفتار و حرکات و ساختمان آن تنظیم میگردد.

دوره نطفه ای: (اووم) و (سپرم) عموماً در قسمت‌های زهدان با هم یکجا شده عمل باروری انجام مییابد در اثنای دو هفته دیگر (اووم) بارور شده تقریباً به یک اندازه باقی می‌ماند زیرا از خارج برایش غذا نمیرسد و اگر میرسد بمقدار قلیل میباشد اما تغییرات بارزی در ساختمان داخلی آن واقع میشود ساول واحد به دو سلول و اینها به چهار سلول و بعد از آن به هشت و پس علی‌هذا تقسیم میگردد تا اینکه یک توده یا مجموعه که روی سلولها متشکل میشود (شکل نهم) درین مرحله نیز تفرعات سلولی تا یک اندازه صورت میگیرد زیرا بعض سلولها نسبت بدیگران بزرگ میباشد و برخی دیگر نسبت به سایر سلولها بسرعت بیشتری تقسیم میگردد فرصت زودی یک خالیگاه در بین توده سلولها پدیدار میگردد این خالیگاه انکشاف مینماید تا اینکه یک غشاء خارجی و یک توده سلولهای داخلی بمشاهده میرسد غشاء خارجی عاقبت الامر به نسجهای فرعی انکشاف می‌پذیرد که برای حفاظت و تغذیه جنین خدمت میکند تنه‌ا قسمتی از سلولهای داخلی بالاخره به طفل رشد و تکامل میکند تفرع مزیدی در توده سلولهای داخلی صورت می‌گیرد دو خالیگاه دیگر در آن

متشکل میشود در بین این دو خالیکاه یک غشای باریک سلولها وجود دارد که

(شکل ۹)

مراحل اولیه انکشاف جنین: تخم القاح شده (A) که یک حجره واحد است یک تعداد حجرات (B) منقسم میشود تا اینکه یک کتله کرووی (C) تشکیل میگردد و تصویر پائینی مقطع میباشد D دسته حجرات داخلی را نشان میدهد در E دو جوف دیسگر انکشاف میابد عبارت از خریطه امینان است و Y خریطه زرده در حالیکه صفحه جرثومی G در بین هردو واقع است جنین از سه طبق حجراتیکه صفحه جرثومی را تشکیل داده

منکشف میشود

قرص نطفه ای نامیده میشود و از همین قرص جنین انکشاف میکند در اوایل دوره نطفه ای تخم یا (اووم) بارور شده غیر متصل و دارای حرکت آزاد است در پایان هفته دوم در نسجهای زهدان مادر چسپیده و درون دیوار آن جایگیر میشود از این بعد طفل نام زندگی طفیلی بسر میبرد و مواد غذایی را از وجود مادر حاصل و سرعت زیادی نشو و نما میکند .

دوره جنینی: دوره نشو و نما در هفته سوم تا هفته هشتم دوره تغییر و تحول سریع

و بارز می باشد در آغاز این مرحله قرص نطفه ای در بین دو خالیه گاه در توده داخلی سلولها بمشاهده میرسد.

این دو خالیه گاه عبارتند از کیسه (امینوتیک) یا مشیمه و کیسه زرده سلولهای که چدار داخلی این دو خالیه گاه را تشکیل میدهند در اوصاف و سیر انکشاف آینده خود از هم تمایز و تفاوت دارند آنها تیکه بطرف کیسه (امینوتیک) یا مشیمه واقع اند غشاء خارجی جنین را میسازند که از آن نظام عصبی و پوست بدن اشتقاق و انکشاف مییابد. آنها تیکه چدار داخلی کیسه زرده را تشکیل میدهند سلولهای غشاء داخلی جنین میباشند در دوره حیات جنینی وظیفه تغذیه یوی را انجام میدهند و عاقبت الامر به لوله های هاضمه و تنفسیه متحول میشوند این دو غشاء یا طبقه سلول با هم تعامل نموده و بالنتیجه طبقه سوم در بین آنها بوجود

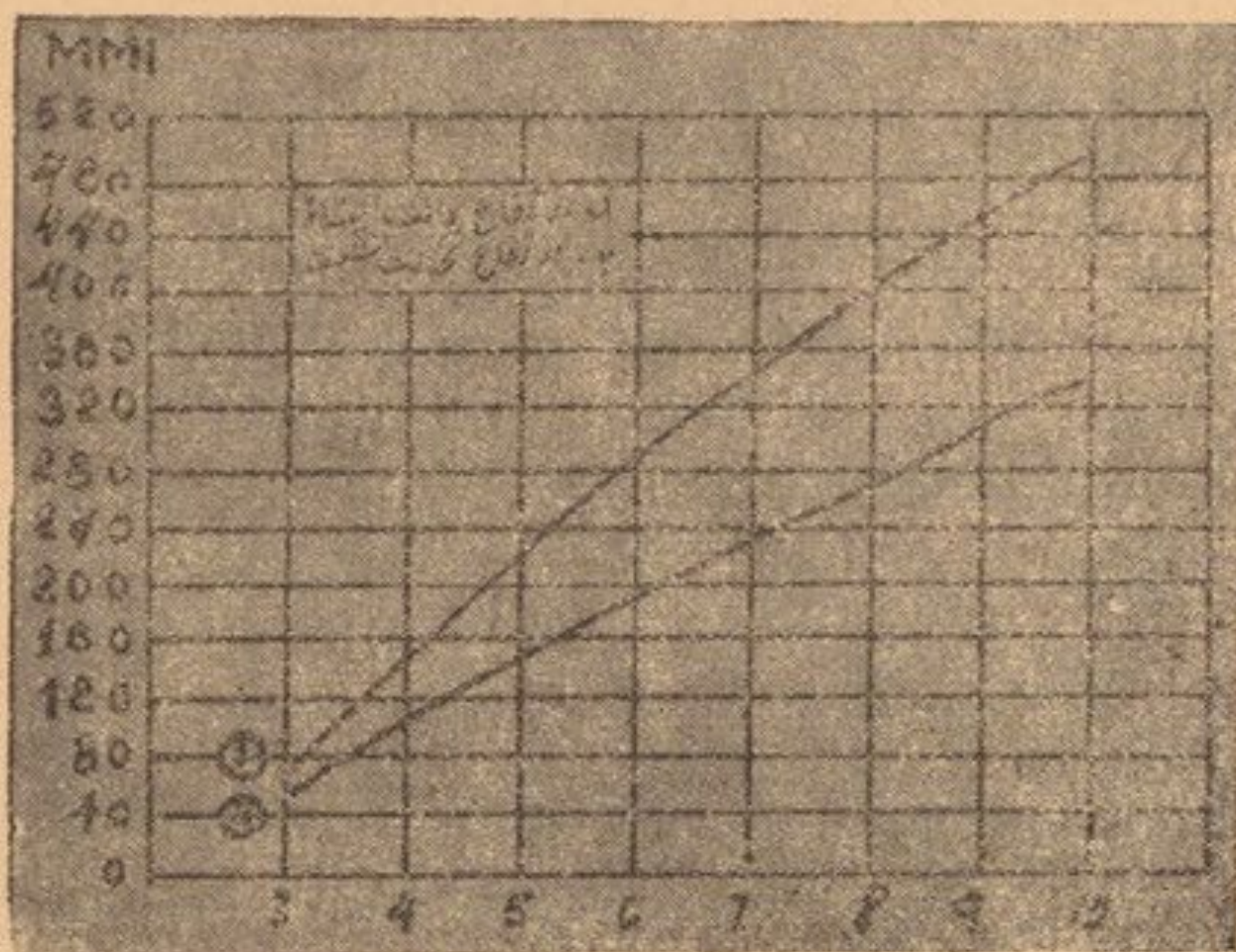

(شکل ۱۰)

انکشاف جنین انسانی: از A تا D انکشاف صفحه جرثومی از E تا H منظره جانبی.

می آید که غشاً یا پوست وسطی نامیده میشود. از این سلولها اسکات و عضلات بدن انکشاف میکند. قرص نطفه ای که دارای سه پوست سلولی است (شکل دهم الف) در ابتدا پهن یا قدری محدب میباشد لیکن بزودی ضخامت ها و برآمدگیها در آن ظهور می نماید که بامحور اساسی بدن موازی میباشد جنین متدرجاً طویل و لوله شکل میشود این تغییرات در هفته های سوم و چهارم صورت میگیرد. چنانچه در شکل دهم از B تا H نشان داده شده است در اثنای این دوره (قطعات ابتدائی) در پشت جنین ظهور نموده و عاقبت الامر بفقرات و عضلات تنه تحول میکند سر نسبت به قسمت باقیمانده بدن بسیار بزرگ است قدری پائین تر از سر (قوسهای گوشک ها) وجود دارند که پسانتر ساختمانهای قسمت سفلی چهره و گردن را تشکیل میدهند.

قلب بسیار بارز بوده و در هفته سوم آغاز بفعالیت و اجرای وظیفه مینماید :

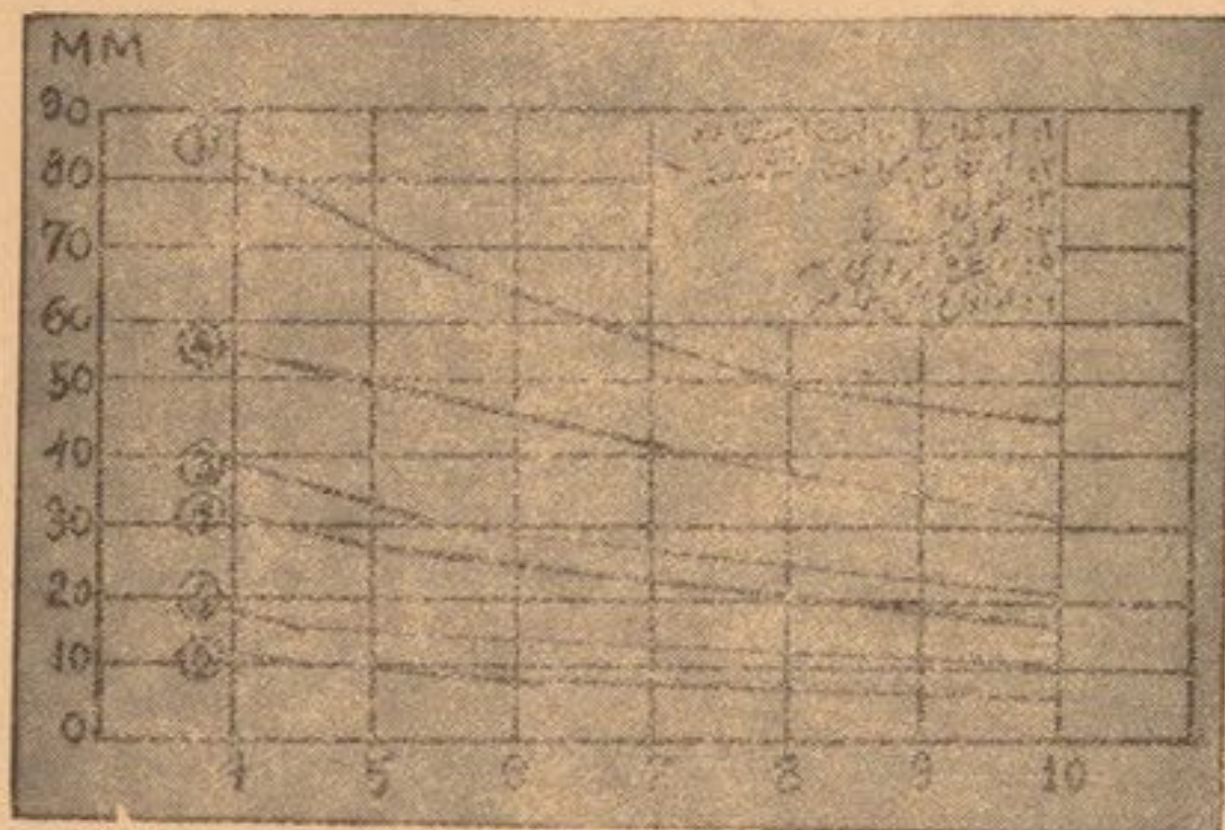
(شکل ۱۱)

نوی جنین از لحاظ طول

نشوونمای جنین از هفته چهارم الی هفته هشتم در شکل دهم از (F) تا (H) نشان داده شده است (پندك) های اعضاء درین دوره ظهور نموده و به دستها و پاها تکیه خوب قابل شناخت اند تحول میکنند. در اثنای شش هفته دوره جنینی موجود جاندار بیست هزار چند یاد و ملیون فیصد از لحاظ کتله کلان میشود اما آنها طول ۲۵ الی ۳۰ ملی متر و وزن تقریباً دو گرام را حاصل نموده میباشد. لهذا جنین هشت هفته ثنی دارای صورت و قواره و صفی انسان بوده و به حیوانات دیگر التباس نمیشود.

طرز تعیین و تفرع قسمتها و اعضاء جنین پوره معلوم نیست. وضعیت سلولها در توده کرووی اصلی اهمیت و تاثیر مخصوص دارد اگر وضعیت سلولها تغییر داده شود در اکثر حالات سلولهای مذکور صفات و مشخصات دیگری را اختیار خواهند نمود چنانچه اگر بعض سلولها بوضعیت اصلی آنها گذاشته شوند پوست بدن موجود را تشکیل خواهند داد. لیکن اگر در ناحیه و منطقه چشم پیوند کرده شود به نسلهای چشم انکشاف و تحول خواهند نمود بعض مواد کیمیائی در جنین موجود است که موسوم به منظم بوده و انکشاف تفرعی و تطوری سلولها را تعیین مینماید. اگر این مواد منظم به قسمت های دیگر جنین غیر از قسمت های اصلی تطبیق گردد او ضاع غیر طبیعی را بوجود خواهد آورد و نیز اختلافات در درجه فعالیت کیمیاوی از نقطه نظر تغذیه در قسمتهای مختلفه جنین که نشیب فزایوژنیک را تشکیل میدهد. در تعیین و تفرع اجزای اعضاء بدن خیلی موثر میباشد. در اساسی ترین نشوونمای ساختمان یعنی تاثیرات محیطی ماهیت نشوونما را تغییر داده میتواند در بعض حیوانات سافله تطبیق نور ساحه های برقی اشعه مجهول قوه ثقل و عوامل کیمیاوی سمت وجهت محوری را که جنین بدو و رآن نشوونما میکند متاثر میسازد. بنابراین نشوونمای قبل از ولادت تنها تابع طبیعت و فطرت نیست بلکه تابع ساختمان سلول و شرایط نشوونما نیز میباشد.

دوره فیتوس (مضغه) : قسمت باقیمانده دوره قبل از ولادت که تقریباً هشت ماه قمری طول دارد موسوم به دوره فیتوس است از ممیزات این دوره

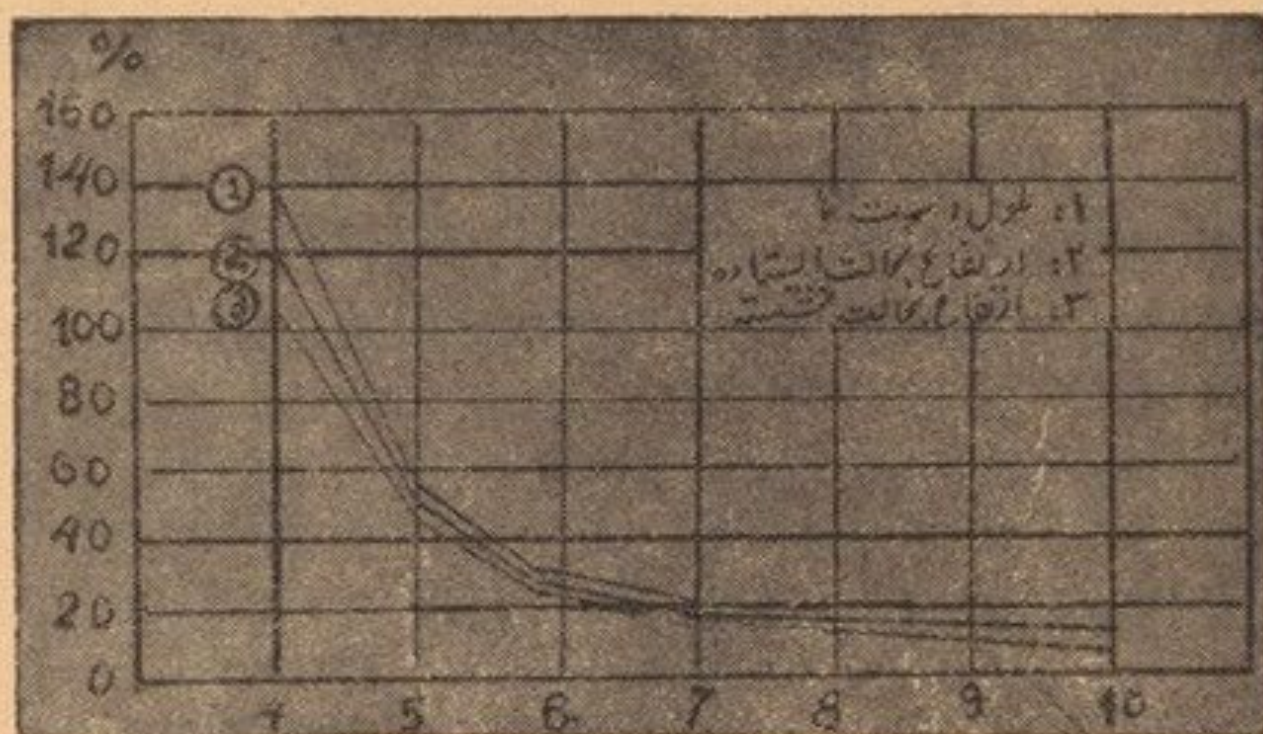
(شکل ۱۲)

تزايد نوي جنين در هر ماه

نشوونمای مربعی است که در قسمت اول این دوره با اثر از دیاد تعداد سلولها و در قسمت اخیر آن بصورت از دیاد حجم سلولها صورت میگیرد سرعت نشوونما در اثنای دوره فیتوس از شکلهای یازدهم و دوازدهم بخوبی مشاهده میشود بوقت ولادت طول بدن طفل هفت چند طول آن به سن سه ماهه مییاشد و ارتفاع نشسته بدن در پایان این دوره تقریباً به ارتفاع آن در آغاز دوره مذکور است. طوریکه از شکل دوازدهم بخوبی ظاهر است سرعت نشوونما در اثنای قسمت اول دوره فیتوس نسبت به سرعت نشوونما در اثنای ماههای اخیر بمراتب بزرگتر است. سرعت نشوونما بوسیله نسبت افزایش در اثنای یک دوره بوضعیت اصلی در ابتدای دوره افاده کرده میشود چنانچه فیصدی نشوونما در ارتفاع (قامت) در اثنای یکماه چنین افاده کرده میشود :

افزایش در ارتفاع در اثنای یکماه
ارتفاع در ابتدای ماه مذکور

نه تنها اندازه های قسمت های مختلفه بدن انسان در اثنای دوره فیتوس تغییر بارزی میکند بلکه اندازه های نسبی آنها نیز بدرجه زیادی تغییر میکند. از ماه سوم تا ماه چهارم قمری طول عمومی بیشتر از دوچند انکشاف میپذیرد لیکن از ابتدای

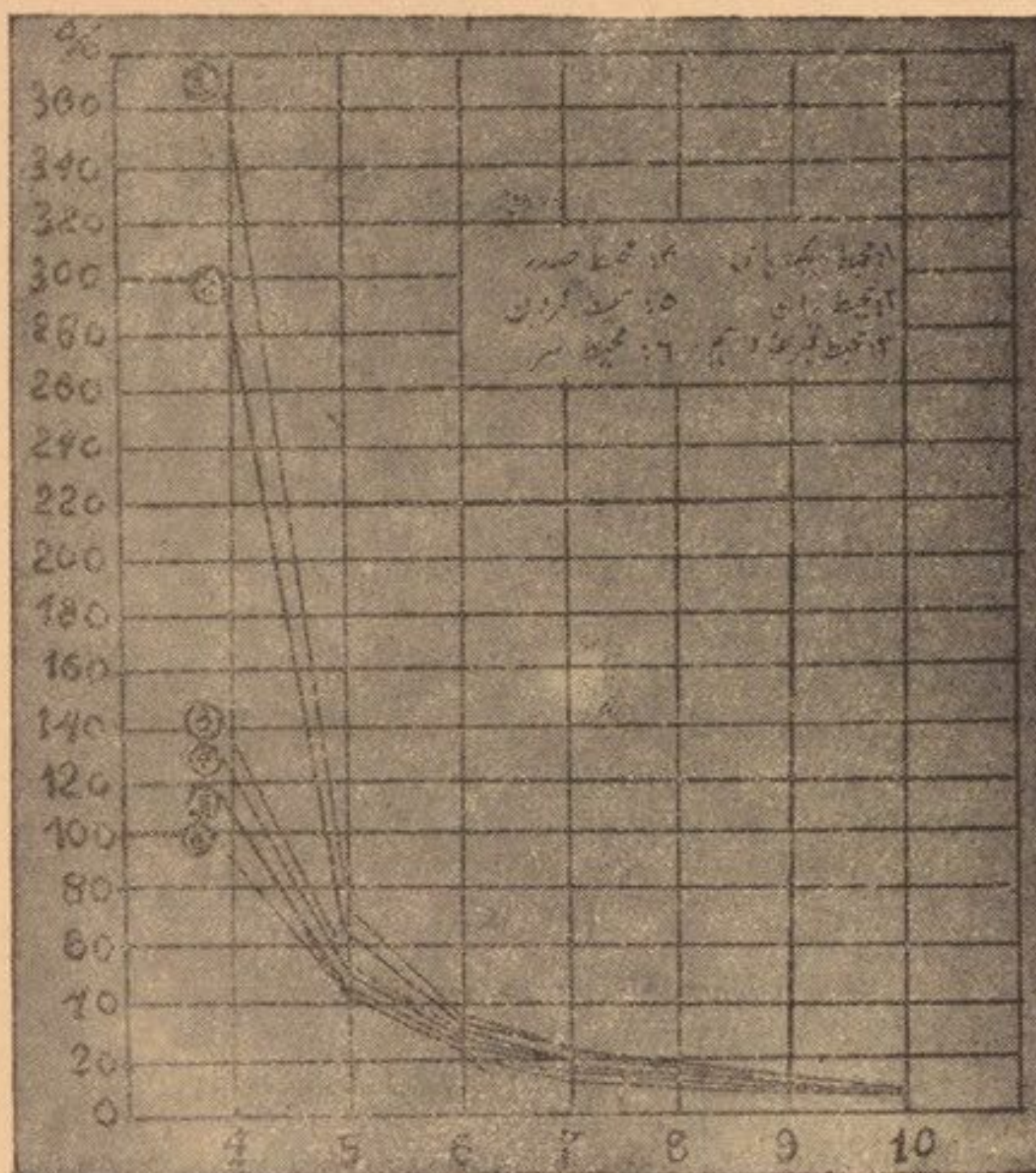

(شکل ۱۳)

فیصدی نمو در هر ماه جنین

ماه نهم تا پایان آن افزایش در طول تنها یک دهم می باشد (شکل های سیزدهم و چهاردهم [ملاحظه شود] در پایان ماه نهم بلندی و محیط سر نسبت به بلندی و محیط سر در آغاز ماه سوم شش مرتبه بزرگ تر است. لیکن ارتفاع لگن خاصره قطر عرض در چار بند (مفصل ران) و طول اطراف سافله در اثنای قسمت اخیر دوره نسبت به قسمت اول آن نسبتاً نشو و نما ی بیشتری میکند. از ماه سوم تا ماه نهم اندازه های مذکور هشت یاده چند بیشتر از دیاد حاصل مینماید :

نشو و نما ی سلسله اعصاب : نشو و نما ی سلسله اعصاب در اثنای دوره قبل از ولادت اهمیت مخصوص را به نزد علماء روانشناسی دارا میباشد زیرا رابطه سلسله اعصاب با رفتار و کردار خیلی قریب و مهم است نقش اساسی سلسله اعصاب در اوایل دوره جنینی ریخته میشود نخستین فرورفته گی موسوم به شیار عصبی که

(شکل ۱۴)

فیصدی نمو در هر ماه جنین

در غشاء خارجی جنین پیدا میشود بطرف داخل قاع گردیده و لبه های آن با هم وصل میشود و لوله عصبی را تشکیل میدهند قسمت بزرگترین لوله به حرام مغز تحول میکند. و قسمت علیای آن به دماغ انکشاف و ارتقاء مینماید. حتی در دوره پنجم دوره جنینی ساختمانها و قسمتهای عمده دماغ بشمول مخ مستطیل (مخچه) مغز میانه (دماغ وسطی) مغز جلو (دماغ مقدم) بصورت عقده ها در قسمت علیای لوله عصبی واضحا نمو دار میباشند. در ماه سوم دماغ تمام

مشخصات عمده، ساختمان خود را حایز میشود. لیکن مراکز عالیتری دماغ نازمان ولادت بطور موثری فعالیت نمیدارد.

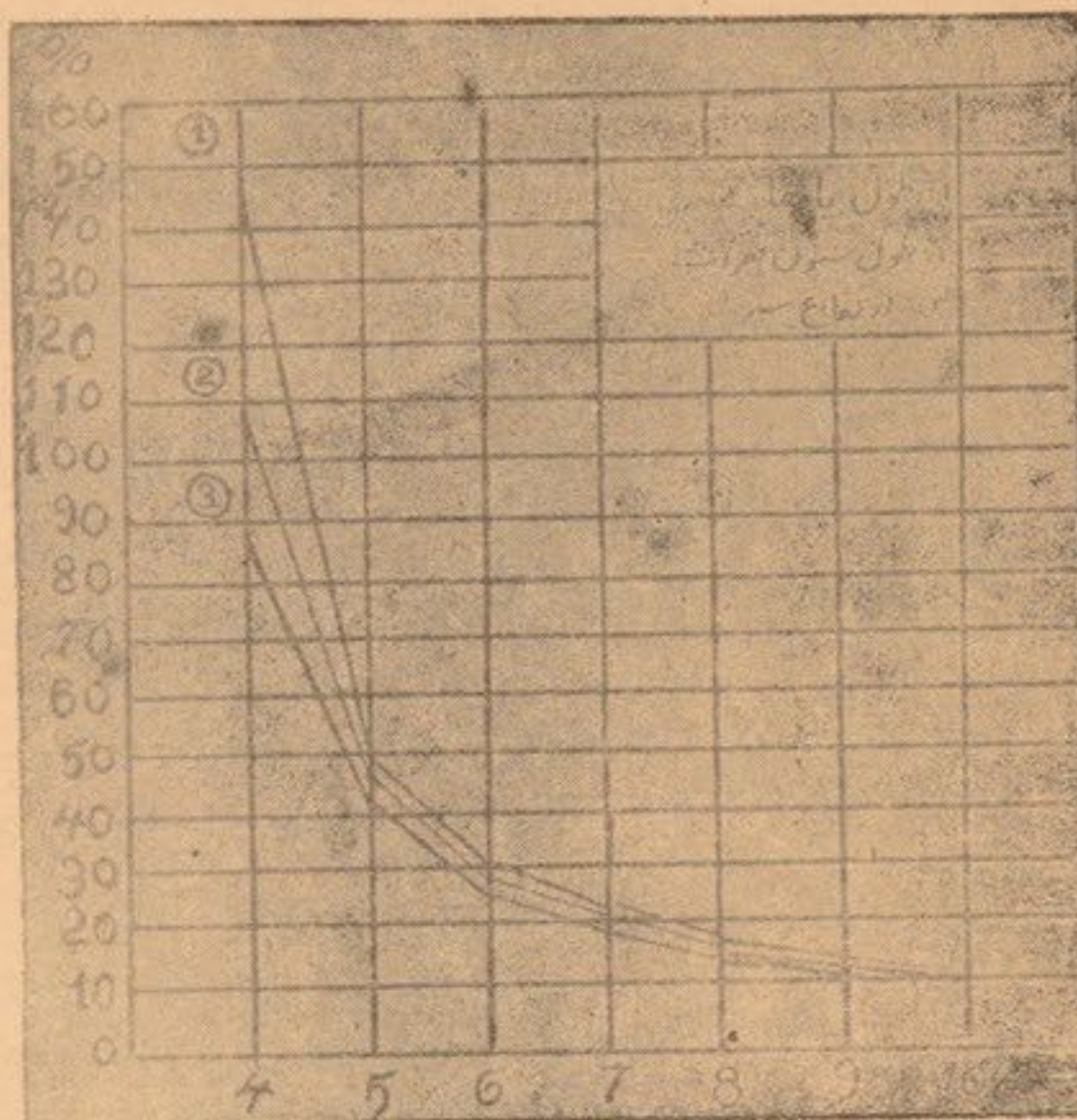
سلولهای عصبی در ابتدا در انجام علیای لوله عصبی از سلولهای دیگر بدون تعیین تفرع میکنند. از سلولهای مذکوره رشته ها بطرف پائین بامتداد لوله عصبی یا طوریکه (چایلد) عقیده دارد از منطقه دارای فعالیت کیمیاوی بلند بمنطقه دارای فعالیت پست یا بعباره دیگر بامتداد یک نشیب فزیولوژیک میرویند هرگاه این رشته ها از دیگر سلولها که در راه آنها طرف پائین لوله عصبی واقعند عبور میکنند آنها را انبیه مینمایند. رشته هائیرا در بین قطعات ابتدا ائی تشکیل بدهند که بمحور اصلی بدن زاویه قائمه بسازند. رشته های محوری قسمتهای رابطه سلسله اعصاب را تشکیل میدهند و آنها را انبیه بمحور زاویه قائمه میسازند، به اعصاب حسی و حرکتی مبدل میشوند. بنابراین اعصاب از سلسله اعصاب مرکزی نشئت میکند و خاصیت منشعبه سلسله مذکوره بروی کار می آید. بطور کلی انکشاف ساختمان عصبی قبل از انکشاف پذیرنده گان عضلوی و حسی صورت میگیرد. چنانچه، اعصاب از سلسله مرکزی بطرف بن دست یا پا قبل از نمو عضلات انکشاف میکند در اثنای تمام دوره (فیتوس) نشوونمای شگفت آور و مفرط اعصاب صورت گرفته و ساختمانهای عصبی متشکله نسبت بو ظایف و مقتضیات موجود خود مکمل تر و سابق تر میباشند. این حقیقت اهمیت بزرگی برای آموزش و رشد هوش دارد.

میکانیزم های حسی نیز در اثنای دوره قبل از ولادت بوجود می آید تغییرات ساختمان که قبل از انکشاف دید واقع میشود بسیار وقت و غالباً در هفته دوم آغاز یافته متدرجاً نامدتی بعد از ولادت انکشاف ورشد میکند. گوش نیز بقدر کافی نشوونما نموده بوقت ولادت قابل اجرای وظیفه سمع میباشد. این حقیقت از مطالعات اناتومی گوش باثبات رسیده میکانیزم های شامه نیز بقدر کافی رشد نموده و در صورت اطفالیکه یکماه قبل از وقت معینه متولد شده اند وظایف

خود را بخوبی انجام میکنند جوانه ها یا غنچه های ذایقه غالباً در اثنای ماه
سرم دوره (فینوس) ظهور مینمایند.

حراس عضلاتی و فشار عمیق و حواس پوست از بسیار ابتدا آغاز بوظیفه
میکند چنانچه این حتمیت از مط-لع، انکشاف رفتار و کردار بخوبی
واضح می شود.

قوانین انکشاف ساختمانی: چنین شناسمان مشاهده و تحقیق نموده اند
که نشوونما، چنینه ای حیوانات فناریه از ط-رف سر بطرف دم پیشرفت
میکند این پرنسپ موسوم به قانون انکشاف از سرب به ط-رف دم
میباشد که قانون سمت انکشاف نیز نامیده میشود دو دانشمند موسوم به (جیکسن)
(سکیمن) این قانون را چنین بیان فرموده اند «در حالیکه هر قسمت بدن دوره
مخصوص تحولات و تغییرات خود را طی مینماید این تحولات و تغییرات
بطور کلی بر طبق قانون سمت انکشاف صورت بگیرد. زیرا دریافت گردیده
است که انکشاف (بشمول نشوونما و تعیین و تفرع) در محور طولانی بدن
نخست در ناحیه سر ظهور نموده و بطرف ناحیه دم پیشرفت میکند بنا بران
جوانه ها یا پند کهای دست قبل از جوانه ها یا پند کهای پا ظهور مینمایند و سر
نسبت به پاها بیشتر نشوونما میکند یعنی قبل از آنکه پاها شکل نهائی خود را حایز
شوند سر باندازه قابل ملاحظه رشد نموده میباشد این امر در شکل پانزدهم
بصورت گراف نشان داده شده است. در مرحله های پسین انکشاف آهسته
ترین نشوونما در ارتفاع عمودی سر است بعد از آن بطی ترین نشوونما در فقرات
و سریع ترین نشوونما در اطراف سافله بمشاهده میرسد مفهوم این انکشاف
اینست که در دوره ابتدائی سه ماه اول سر به بزرگترین نشوونمای اندازه کمال
خود رسیده میباشد و پاها به کمترین.

(شکل ۱۰)

فیصدی نو در طول دوره جنینی

قانون دیگر انکشاف این است که ساختمانها ثبکه بر روی محور بدن و قعند
 یا بمحور بدن قریب اند نسبت به ساختمانها ثبکه بهر دو طرف محور بدن واقع
 اند یا از محور بدن بعید اند زودتر و اولتر رشد و تکامل میکنند این قانون انکشاف
 از قریب بطرف بعید مانند قانون انکشاف از سر بطرف دم در جنین انسانی
 مشاهده گردیده است و میتوان این قانون را در جنین مذکور بدیگران
 نیز نشان داد. این دو قانون انکشاف در مطالعه و تدقیق مبادی وظیفه و ساختمان
 اعضای بدن خیلی مفید و مهم میباشد. (باقیدارد)

د پښتنو د خلاند تاريخ په پاڼه

مونږ چې د پښتنو د خلاند تاريخ هره پاڼه راواړو، نو د بري لويي کار قامي، سترې واکمنۍ، سوي او کاميابۍ، مېراني او تورې موسترگوته مخکښي درېږي. له دغو غټو غټو ټکو څخه مونږ لاسه چې د شاوخوا ملکونو کاني بوني هم خبردي نن چې مونږ د پښتنو دمېرانو نوم په خوله اخلو نو دا څه نوي شي يا دان ورځي خبره نه ده بلکه داسلام له پېر بويږي څخه همدغې راغلي ده او له دې خبرې سره زموږ ټول ژوند او ټول تاريخ اڅکل شوي دي.

د اسلام له اول څخه تردې وخته پورې د پښتنو مېراني او تورې، سوي او کاميابۍ په شاوخوا ملکونو کې لکه لمر څرگندي دي.

زمونږ ملي شاهرانو د امرغلي داشعارو په مزيو کې پيلي مونږ ته راپرې ايښي دي چې نن د پښتنوالي غاړه پرې بڼايسته او ښکولې ده.

ملاست بابا په خپل کتاب (ملوک الفزاة) کې د سلطان محمود د هندسوبي او فتحې د پښتنو په ملتيا بولي او وائي: دولس زره پهلوانان د پښتنو ورسره مل وو. چې سبا لکون، ديلي، اکره، لاهورني مات کړه له گډاړه ښکارووندي د سلطان شهاب الدين غوري همدا شاعر (۵۸۰هـ) کې د پښتنو نوري او سوبي په داسې ژبه يادوي چې په وڼونې دسري غولي زېږېشي. ددغه پښتون پاچا په ستاينه کې وائي:

پر لاهور، ټي دمېراني کوزارونه
رنوي توره نري پر شهابونه
چې دغور بادار همت و کار غلونه
په یرتم ټي زمري ريږدي په زنگلونه
غوروي په څنډو خپل پاسته سالونه
نواغلي پېغلې کساندي اتونه

په زابل چې دبري په نېلي سورشي
هره پلا چې دی پر هندوسند پر غل کا
په جوړو جوړو جگړن ټي هندته يون کا
نن په سيند باندې تېريږي پر غل کا ندی
په هر کال اټک دده بڼه راغلي کا ندی
پښتونخوا ښکلي زلمي چې زغلي هندته

بناغلی عبدالغفور «غرفه» مدیر سابق مجله ادب
که در این اواخر بموسسه تعلیم و تربیه بحیث
کوئتر یارت عزتقرر حاصل نموده است

عبیدالله «شیوایانا» مدیر جدید مجله ادب

يا هغه زمانه وه چه اټك به هر كال دېښتنو د لښكرو په مخكښي خپلي يستي
شكي غورولې او پښتنو پيغلو به له خوښي نه اتنونه كول او يادا وخت دي چه
پښتانه كه د اټك نوم په خولي اخلي نوهم پرې خلك بدكښي او په ښه سترگه
ورته نه كوري . په ملتان او هندكښي د سلطان حميد لودي ، بهلول لودي ، سڪندر
لودي ، جلال الدين خلجي ، شير شاه سوري دورونه اوسترې پاچاهي هر چاته
يادي دي مگر په خپله پښتنو هيري كړيدي . راشي . د خوشحال خټك له خولي ئې
د زړه په غوږو واوري .

د بهلول او د شير شاه خبرې اورم	چه په هندكښي پښتانه وو بادشاهان
شپږاوه پيري ئې هسي بادشاهي وه	چه په دوي پوري درست خلك وو حيران
يا هغه پښتانه نوروو داڅه نور شول	يا د خدای دی اوس داهسي شان فرمان

احمد شاه بابا چه هم د نوري خاوند ؤ او هم د قلم - هغه خو دهند تماشي
دېرې كړيدي نوښه داده چه د احمد شاه سولي او فتحي دهم هغه له خولي واوري .

چه بر كړي مي خدای لاس په رقيبانو	ترو به زه دهند په اور په تماشه محم
چه دهند دملكو فتح مي روزي شوه	نور ايران لره په توغ په تقاره محم

د انظر په تاديوار دي احمد شاه
په شاو خوا ملكونو كښي د احمد شاه بابا د جنگونو او فتحو كېسي د پښتنو
هر ماشوم ته معلومي دي چه ميندي ئې ورته د قريو په غاره وايي . پښتنو شاعرانو
هم داكسي په خوږو خوږو الفاظو ديري راوړي دي .

دلته د برهان شاعر د يوې اوږدې بدلي د يو څو بيتونو خوند اومزه و كوري .

احمد شاه بابا په جارو ويله	دغزا په نيت و زمه له كابله
پښتنې ميرمنې لاندې كړي كفارو	دا خبره مي په زده و گرزيده
يا به قتل كړم كفار په	يا به پر پكرم ككړي پرې باندي خپله

رحمت داوي بوبل پښتون شاعر دي چه د شاه زمان په وخت د كشمير د پښتون
نائب الحكومه سردار هېداله خان سره ؤ . دي دهند او كشمير د ښايسته ملك رڼا
د پښتنو له توروڅخه بولي او په دېر و خوږو الفاظو كښي وائي .

سلطنت د شاه زمان دی	دی خافان ابن الخافان دی
یلار نیکه ئی بادشاهان وو	دویه تاج دهر افغان وو
سرداری د عبدالله ده	خلفه واره اگاه ده
دکشمیر ملک ئی روښان کړ	ورک ئی ظلم دازمان کړ
ښائسته ښکلی پښتون دی	زیات په ور کړه ترجیحون دی

شمس الدین کا کړ په پښور باندی د پو پښتون سردار محمد عظیم په ستاینه
کښی وائی .

چه له خپله په سرکښه توسن سپورشی

له هیښته ئی دښمن کاندی حذر

درست پنجاب په یو دم کړی لاندی باندی

که یو لحظه ئی شی هندوته گذر

په دغه زمانه کښی کشمیر او ملتان اوله سبند نه هغه خوا مخکی د پښتنو له

لاسه وتلی دی اوله دغه وخته راهیسی ددوی دغم داستان شروع شوی دی .

دوی سل کاله دا نگرېزانو نا کړ دې او نا خوالې و کیدې ، سختی ئی تهری

کړی په تور و ابو کښی وراسته شول چیه مېچنی ئی پرسرو گر لیدلې - ددې ټولو

دېرونو او کړاوو نو نه پس دهند په ټولو خلکو د بندی کړی او مریی ټوب توره

شپه سبا شوله ، مگر په پښتنو لا ها غسی توره تر زمی او تپه تیاره ده او دوی

لا اوس هم د علیخان ددې بیتونو په گردا ټولو لکبا دی .

ککړی می داسمان له جوړه دل شوه

چه مدام را باندی کرزی لکه ژرنده

هډو پوست می شو خوراک در قیبانو

ونډیمار دی پریکوی می بی پونده

ادب

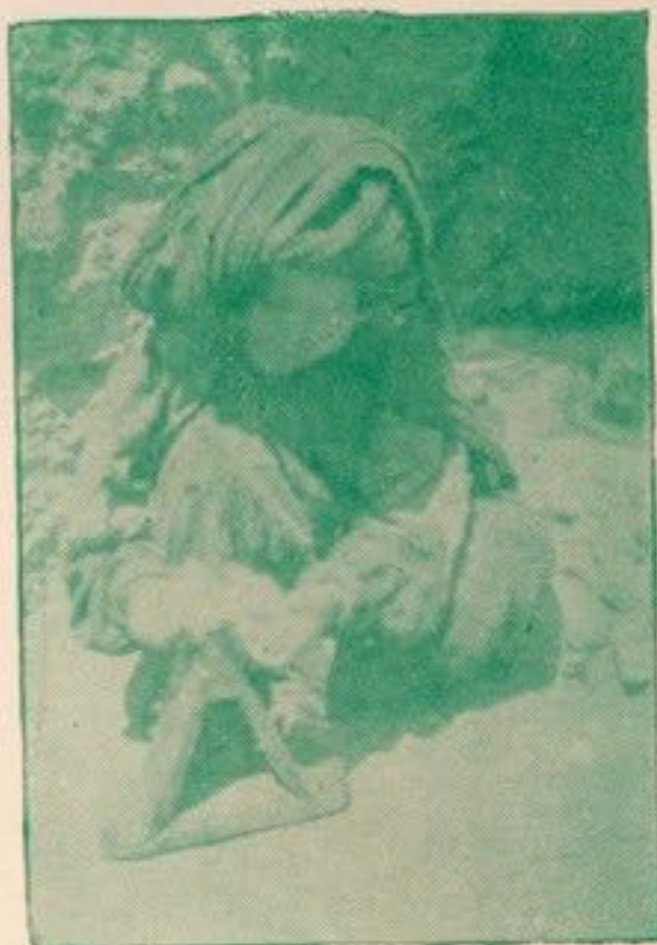
از خدا چو نیم توفیق ادب
 بی ادب محروم ماند از لطف رب
 بی ادب تنها نه خود را داشت بد
 بلکه آتش در همه آفاق زد
 از ادب پر نور گشته است این فلک
 و زادب معصوم و پاک آمد ملک
 پیش اهل تن ادب بر ظاهر است
 که خدا ز ایشان نهان و سائر است
 پیش اهل دل ادب بر باطن است
 ز آنکه دلشان بر سرایر فاطن است
 تو به کسی پیش کوران بهر جـاه
 با حضور آئی نشینی پا یـگاه
 پیش بینایان کنی ترک ادب
 نار شهوت را از ان گشتی حطب
 این قیاس ناقصان بر کار رب
 جوشش عشق است نر ترک ادب
 بنض عاشق بی ادب بر می جهد
 خویش را در کفـهء شر، می نهد
 بی ادب تر نیست کس زو در جهان
 با ادب تر نیست زو کس در نهان
 هم به نسبت دان و فاق ای منتخب
 این دو ضد با ادب بابی ادب
 بی ادب باشد چو ظاهر بـنگری
 که بود دعوی عشقش بـکسری
 آن گروهی کز ادب بـگر یختند
 آب مردی و آب مردان ریختند

مشاغل زنان در هزاره جات

همصنفی گر امیم آقای عبیدالله شیوایانامدیرمجله ادب مقالتی ازینجانب خواهش کرده بودند بر حسب توان موضوعی را که کلاماً بکربنظرم میرسد و شاید دلچسپی خوانندگان را فراهم کند سردست گرفته بقیدنگارش درآوردم تا قارئین محترم این مجله خواندنی را اطلاعی حاصل آید.

اینموضوع تازه عبارت از مصر و فیتهاو مشاغل اناث مردم هزاره است که همدوش شوهران خود روزمره در موسمه‌های مختلف سال انجام میدهند. زنان مردم هزاره که یکی از قبایل افغانستان اند مانند مردان دایم پرکار و فعال اند در اوقات سرما - گرما مشغول پیشه‌های معینی استند «چون مردم هزاره زارع و فلاح اند بتربیه حیوانات و برزیگری مشغولیت دارند.

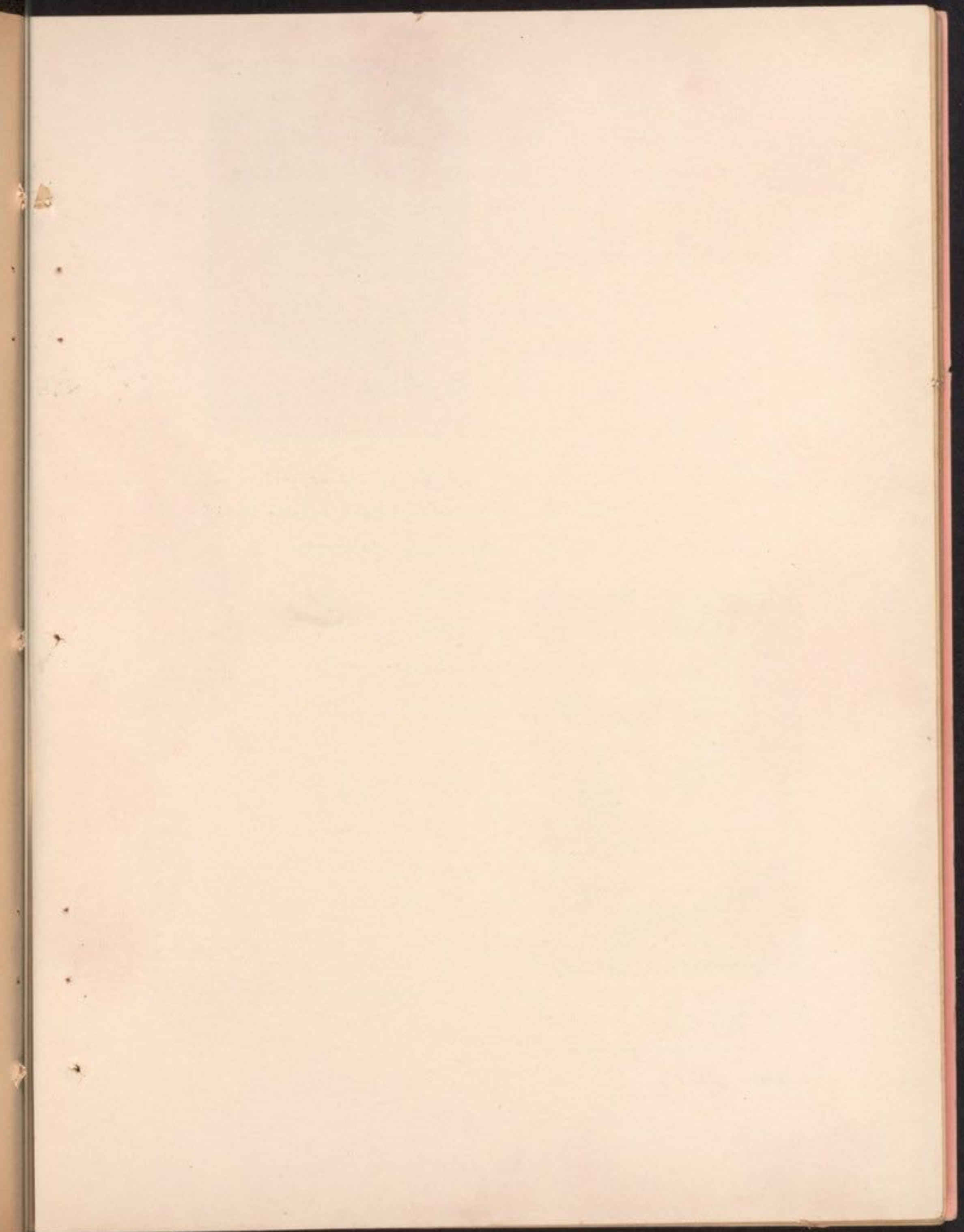
موسم گرما و قتیکه بیننده از دور تماشا میکند «میان کشتزارهای سبز و شاداب که در دامنه‌های تپه‌ها و کوه‌ها و میان دره‌های زیبا افتاده اند خانمها و دختران اکثر با چادرهای (مقنعه‌ها) سرخ بسان پارچه مرجان میان تکه‌ای از زمرد بنظر میرسند سبدها بر دوش جهت گاو و آن شیرینی خود علف‌ها تیرامیکنند که از یکطرف اغذیه گندم جو و غیره زارع شانرا میخورد و از طرف دیگر نباتات مفیده را از نشو و نما باز میدارد. علفها را در سبدها انداخته هنگام چاشت و عصر از هر گوشه و کنار باعجله و سرعت جانب خانه‌های خود می‌آیند. ازین جدیت و علاقه و دلگرمی مخصوص شانرا میتوان در یافت که همکاری و همدستی بسزائی به شوهران خود مینمایند.

پیره زن سالخورده شانه را با چلو خود
گذاشته مشغول « باشوم تیت کدو »
دیده میشود .

این زن با سرگرمی زیاد پیافتن
تاخته خود مصروف است .
(عکاسی معتمدی)

بعد از آنکه در منا‌های (۱) خود دعوت میکنند طعام شب یا چاشت و لا دوشوهران خود را آماده میسازند و بتر ضیع اطفال میپر دارند.

اکثر آنانی که بی دستگاه و بی بضاعتند و توان پیشکاره گرفتن و مزدور را ندارند اطفال خود را بیک دوش و سبد را بدوش دیگر حمل میکنند. در مزارع از یکسو بدلجوئی کودک و از سوی دیگر به درو کردن علف مصروف میشوند. البته این منظره خیلی خوشایند و قابل قدر است که وصف آنرا نتوان نوشت. هنگامیکه دروها آغاز میابد بعضاً با همسران شان به دور کردن نیز مشغول میشوند برخی دیده میشوند که مادگاو آن خود را کشان کشان بر علف ها و سبزه های کنار کشتزار آورده می بندند هم بمر اقبه گاو و هم به نظاره کودک و جمع کردن علفها میپردازند شغل نخستین آنان پس از ادای فریضه بامدادان دوشیدن بهائیم شیر دار و انجام کارهای خانگی از قبیل پخت و پز مشک زدن و غیره میباشد.

در اوقات گرما خصوصاً ایام بهار یک یا دو ماه پیش از رسیدن کشتهای بسیاری و قتهای شان بدست آس کردن مشتی گندم و جو را مثال آن میگذارد.

در اکثر اوقات از عدم مواد فوق دست بگرد آوردن شورکی بوجندک چوکری لوگور و غیره هم زده بدینوسیله سدر مق میکنند.

پس از ایفای اعمال مذکوره (علف سامو کدو) (۲) صورت میگیرد.

حینیکه گرمای تابستان سپری میشود و ماه میزان حلول میکند مشاغل دیگر شان آغاز میگردد که عمده ترین آنها ماشو بافی (برک بافتن) است در هر دیه و روستا پیش روی آبادیها و خانه های زنان چاها ثیرا هموار کرده

(۱) منا: که در عربی آنرا کوخ و (در فرانسوی کبان) گویند خانه های است از علف و چوب که در محل اور که بایبلاق شان میباشد.

(۲) علف سامو کدو: گرد آورده و دردن علفها و گیاهها را گویند.

تانسته (۱) میکشند و هر روز بیافتن ماشو گرفتار اند و علاوتاً پلاس بافی (گلیم بافی) و نمدمالی (نمد مالیدن) نیز از جمله اعمال روزهای سرماست. گلیم همیشه از طرف دو نفر زن که پهلوی همدیگر نشسته اند بافته میشود.

علاوه بر پیشه هائیکه بالا از آن یاد کرده آمد زنان در جغل کردن فصل ها و امثال آن باشو هر آن خود مشترکاً کار میکنند. زنان پیرو از پافتاده اکثر هنگام بهار و غیره فصول بصفاف کردن پشمهای گوسفندان (پاشوم تیت کدو) مشغول اند. این عمل ذریعه آله مخصوص بنام (شانه) پاشوم تیتگر که از سیخهای آهن و چوب اعمال شده صورت میپذیرد. و این شغل از کارهای مهم زمستان تمام زنان است. زنان در ایام ولبالی زمستان کنار تنورها و اجاقها (چهار خشتی) خود نشسته بر شتن پشمهای جمع شده شان سرگرم اند.

در نواحی گرمتر در ایام خزان زیاد تر زنان مشترک بامردان بچیدن غوزه های پنبه و از غوزه کشیدن و حلاجی کردن گرفتار اند. در زمستان یا همان پیشه های اسبق الذکر یا چرخ ریشی (مخصوص پنبه) از مشاغل زنان میباشد در روزهای گرم زمستان بسیاری از زنان پشمهای ناشسته گوسفندان و موهای بز ان خود را در چشمه های گرم برده بعد از یک مدت تر کردن در آب میکوبند و شست و شو میکنند. عده کمی از آنان بیافتن جرابها و پراهنهای پشمی و دستکش اعتیاد دارند و پارت بزرگی از دختران بدوختن کلاه های مخصوص هزارگی و کم کم خامکد و زی و گلد و زی مصر و ف اند. و برخ زیاد ابریشم و زی شان دوختن سرمه دانه ها و کیسه های پول و کمر بند و موی بند و مانند آنها میباشد زنان هزاره بر قسمت های شمال مملکت بقالین بافی هم مهارت دارند.

(۱) تانسته (Tanesta) دارای اسباب و اجزائی است که ذیلاً و آتیاذ کر میگردد. چهار عدد میخ چوبی که بنام (میخ تانسته) یاد میشود و گوله (Gula) که عبارت از رشته های تابیده و (گوله چوب) و دمکش (Damkash) چوب است و چوبچک و طناب و بافه تانسته است. و در تانسته پلاس علاوه بر اینها دو عدد چوب بزرگ دیگر بنام زورچوب (زورچوب) موجود است.

ابو الحسن علی هجویری

ملقب به دادا گنج بخش

درجه تحصیل و معلومات هجویری :

هجویری از آن کودکی ذوق و اشتیاق مفرطی به تحصیل و علم و معرفت داشت و برای کسب دانش زحمات فراوان کشیده و سفرهای زیاد با کثرتی از ممالک اسلامی کرده است. تا بالاخره در اثر استعداد فطری بیکه داشته است و با صرف مساعی عدیده در نخستین روزگار جوانی لیاقت و قدرتی هر چه فزونتر در علوم ظاهری و باطنی متداول عصر خود بهمرسانیده و عالم متبحری شده است.

راجع باینکه از چندتن و کدامیک از دانشمندان معاصر خود کسب دانش کرده است معلومات کافی بدست نیامد، اما از مطالعه کشف المحجوب اینقدر معلوم میشود که شاید نزد شیخ ابوالقاسم گرگانی و استاد ابوالقاسم قشیری و ابوالعباس احمد بن محمد الاشقانی که ذکر آنان پیشتر گذشته است در بعضی از علوم ظاهری شاگردی کرده است.

خلاصه اینکه هجویری تمام علوم متداوله عصر را از نظر گذرانیده و در شعب علوم در هر زمینه معلومات کافی اندوخته و بدرجه استادی رسیده بوده است.

یک نکته قابل تذکر :

نظر به تائید تمامی دانشمندان و اتفاق آراء محققان شرق و غرب نخستین

کسیکه بطور فنی و اختصاصی تصوف را با ادبیات در آمیخته و اشعار تصوفی فنی و جذباتی سروده است ابوالمجد مجد و دین آدم سنایی غزنوی است. اما اگر انصاف را مراعات کنیم همچنانیکه در مقدمه این مقاله اشاره کرده‌ام بعقیده نگارنده باید موءسس روش شامل ساختن افکار و تعبیرات و اساسهای تصوفی در ادبیات اعم از نظم و نثر هجویری را بشناسیم. همچنانیکه هجویری شصت و اند سال قبل از سنایی کتب قیمتمنداری مانند کشف الاسرار، الرعایه بحقوق الله، کشف المحجوب، منهاج الدین، کتاب فنا و بقا، اسرار المخرق والمعونات، بحر القلوب و کتاب البیان لاهل العیان و جز آنها در نثر روان و ساده زبان فارسی دری که از نظر سبک بی‌بهرترین اسلوب نگاشته شده اند دیوان بزرگ اشعار مملو از جذبات صوفیانه نیز داشته است ولی متأسفانه تمام این آثار که شاید مخلوطی از نظم و نثر بوده باشند از بین رفته اند و تنها چند قطعه از اشعار هجویری در کشف الاسرار باقیمانده است که شاید در وقت نقل و استنساخ تحریف شده و اغلاطی در آنها به ظهور پیوسته است. لذا باید هجویری را هم در نظم تصوفی و هم در نثر آن استاد معنوی سنایی و موءسس این سبک و نخستین صوفی بیکه در علم تصوف بزبان فارسی آثار متعددی نوشته است بشناسیم. (نگارنده در سخنرانیهای ادبی کابل را دیو) در همین موضوع باشباع سخن گفته ام و اگر مجال یافتم این موضوع را در مقاله چند آگانه تقدیم هموطنان خواهم کرد.

آثار و موءسسات:

هجویری هم در زبان تازی و هم بزبان دری آثار زیادی نوشته است، ولی متأسفانه همه آثار وی بجز دوتای آن بعضی در وقت حیاتش و برخی هم بعد از مرگش از بین رفته است. چنانچه وی خودش در چند بن جای کشف المحجوب بدین قضیه اشارت کند (و من بیش ازین کتب ساختم اندرین معنی جمله ضایع شد و مدعیان کاذب بعضی سخن از آن مرصید خلق را بر چیدند و دیگر را بشستند و نا پایدار کردند).

رویه مرفته از افکار هجویری این یازده اثر در زبان تازی و دری بهرون آمده است که در پائین تا آنجا تیکه معلوم است به دست آمده است راجع به آنها صحبت خواهیم کرد.

۱- دیوان اشعار

ظاهر هجویری دیوانی مشحون از شعار صوفیانه داشته مگر تعداد و کیفیت ابیاتش معلوم نیست و آنرا هجویری در روزگار زندگی از دست داده است. وی خودش در کشف المحجوب راجع باین قضیه چنین گوید:

«مرا این حادثه افتاد دوبار، یکی آنکه دیوان شعرم یکی بخواست و باز گرفتم و اصل نسخه جزء آن نبود» آن جمله بگر داند و نام من از سر آن بیفگند و رنج من ضایع گردانید، تاب الله علیه ازین عبارت بر میآید که گیرنده دیوان آن اشعار را بنام خود کرده است شاید دیوان اشعار هجویری اکنون بنام کسی دیگر موجود باشد. نگارنده وظیفه خود میدانند تا بمحققان و متبعان علم و ادب با احترام زیاد پیشنهاد کند که اگر در این مورد معلوماتی داشته باشند یا دیوان قلمی که گوینده آن مورد اشتباه یا نامعلوم باشد در مطالعه آن غور و دقت فرموده و نتیجه مطالعات خود را بنویسند یا بنگارنده اطلاع داده ممنون سازند تا این قضیه روشن گشته و اجر هجویری که یکی از بزرگترین و زبردستترین شاعران و نویسندگان افغانستان است ضایع نگردد باشد.

۲- منهاج الدین:

موضوع این کتاب تصوف است و هجویری درین اثر شرح مفصلی راجع به (اهل صفه) و ترجمه مکمل احوال حسین بن منصور حلاج داده است (۱) ولی متأسفانه این کتاب را نیز مانند دیوان اشعارش در روزگار حیات هجویری از نزدش رفته اند چنانچه در پایان جملاتی که راجع به از بین رفتن دیوان اشعار خود در کشف المحجوب بیان کرده است چنین مینویسد و دیگر کتابی

تالیف کردم اندر طریق تصوف عمرها الله نام آن (منهاج الدین) یکی از مدعیان رکیک که رای گفتار نام از نکتند نام من از سر آن پاک کرد و بنزد عوام چنان نمود که آن وی کرده است. همچنان در یکجای دیگر کشف المحجوب (ص ۱۰۱) راجع باین اثر خود چنین گوید (وما پیش ازین کتابی ساخته ایم و مر آنرا (منهاج الدین) نام کرده)

۳- الرعايته بحقوق الله:

گرچه نسخه از آن در دست نیست «اما هجویری در باره تألیف آن کتاب در کشف المحجوب چنین نوشته است (و طالب این علم را این مسأله از کتاب دیگر باید طلبید که کرده ام و آنرا الرعايته بحقوق الله نام کرده ام) ص (۳۳۴)

۴- اسرار الخرق والمعونات: درین اثر در باره (خرقه) صوفیه بمباحثه

پرداخته (۱) مگر این کتاب نیز مانند سایر آثار دیگرس در دست نیست. در صفحه (۶۵) کشف المحجوب اشاره فی بدین عبارت راجع بآن اثر خود کرده است (آنجا نیکه راجع بخرقه بحث میکند) «و مرا اندرین باب کتابیست مفرد که نام آن اسرار الخرق والمعونات است و نسخه فی مرید را باید»

۵- کتاب فنا و بقا:

در مورد تألیف این اثر در صفحه (۷۰) کشف المحجوب طبع سمرقند چنین آورده است. (و ما را ازین جنس سخن است اندر کتاب فنا و بقا و آنرا اندر وقت هوس کودکی و تیزی احوال کرده ایم) از عبارت «آنرا اندر وقت هوس کودکی تیزی احوال کرده ایم» چنین مستفاد میگردد که آن کتاب را شاید در آن کودکی نوشته باشد. غنی افغان نویسنده مثال منتشره در تاج محل در ترجمه احوال هجویری مینویسد که شیخ از سن دوازده سالگی بتألیف و تصنیف کتب پرداخته است شاید نویسنده موصوف این حکم را از همین عبارت هجویری نتیجه گرفته باشد گرچه از نظر بعضی شاید حرف زدن کودکی ۱۲ ساله راجع بمسایل فنا و بقا از حیظه امکان بعید نماید اما اگر این کتاب را براسنی سن ۱۲ سالگی تألیف کرده باشد باید همین اثر را نخستین تألیف هجویری شمرده

و جای تالیف آنرا هم غزنی بدانیم. متأسفانه این اثر هم فعلاً در دست نیست و تنها کشف المحجوب نام آنرا حفظ کرده است و بس.

۶- کتاب البیان لاهل العیان.

درین اثر درباره مسایل (جمع) سخن گفته است. جمع و تفرقه دو کلمه از اصطلاحات مخصوصه صوفیانست که شرح آن در ضمن بیان مذ هب سیاریان در ضمن همین مقالات خواهد آمد.

۷- بحر القلوب :

این کتاب هم در تصوف است در ص ۳۱۲ کشف المحجوب در مورد تصنیف این کتاب و کتاب البیان لاهل العیان چنین اشاره کرده است.

(من اندرین معنی در حال بدایت کتابی ساخته ام و آنرا (کتاب البیان لاهل

العیان) نام کرده ام و اندر بحر القلوب اندر باب (جمع) فصول مشبح به گفته «اکنون» مرخفت را بدین مقدار بسنیده کردم. این دو کتاب اکنون نیز

در دست نیست از کلمه در حال بدایت معلوم میگردد که شاید هجویری این اثر را در جوانی نوشته باشد پس اگر از نظر تاریخ قدامت کتبات فنا و بقا را

نخستین اثر وی بدانیم. کتاب البیان لاهل العیان شاید دو مین اثر هجویری باشد.

۸- کتابی باحث از مسایل ایمان: که نام آن و خود آن کتاب معلوم نیست

هجویری در ص ۳۴۰ کشف المحجوب در باب (کشف الحجاب الثالث فی الایمان)

بدان چنین اشارت کرده است. و من اندر بیان این کتابی کرده ام جدا گانه.

۹- اثر دیگری که نام آن بنظر نرسید و هجویری از آن صفحه ۱۹۴

کشف المحجوب در ضمن ترجمه احوال منصور حلاج چنین یاد آوری می کند.

(و پیش ازین اندر شرح کلام وی (منصور حلاج) کتابی ساخته ام و بدلیل

و حجاج علو کلام و صحت حالش ثابت کرده و اندر کتابیکه ذکر کردم بجز آن

منهاج نام ابتدا و انتهایش یاد کرده ام.)

قراریکه هجویری خودش توضیح کند این کتاب نه همان منهاج الدین ویست

که در آن بذکر سوانح منصور پرداخته است بلکه کتابیست غیر از آن و مستقل

که در آن گفتار و مقالات منصور را تدوین و شرح کرده است. (باقیدارد)

چگونه مطالعه باید کرد؟

فصل دوم

مایل به احتیاج اساسی برای مطالعه موءثر

تمام مشوره های صحیح و به جا را جمع بطرز خواندن ، یادداشت گرفتن دست زدن بمسایل ، تشکیل دادن عادات خوب مطالعه در درجه دوم قرار میگیرد . یک احتیاج اساسی و ضروری برای مطالعه موءثر وجود دارد که از تمام قواعد یا اصول اساسی تر است . بدون آن بدست آوردن مطالعه حقیقی و نتیجه مثبت ناممکن است و او که دیگر شرایط و اسباب آن موجود باشد . و تمام نکات بار یک طرز مطالعه را مراعات کنند . این احتیاج اساسی عبارت است از یک داعیه قوی ، یک خواهش بسی حد و اندازه بآموختن و کاری را بسر رسانیدن ، یک بستگی تمام موضوعات فکری و ذهنی و « یک اراده بکار کردن » در کارهای مدرسه . اگر خواهش داشتید طرز مطالعه را بیا موزید اول همان حسی را تقویه نمائید که موجب تکمیل مطالعاتتان گردد و زمانیکه آن حاصل شد تمام چیزهای دیگر در ذیل آن قرار میگیرد .

— چگونه میتوان این روح را بدست آورد ؟ اول بوسیله تشکیل دادن آمال و مفکوره های معین که هدف مطالعاتتان میباشد و دیگر نتایج آنرا فکر کنید که

چیست؟ خوب باید یعنی اطمینان و مکافاتیرا که در اثر کامیابی بدست می آید و نو میدیسی را که ناکامی بار می آورد بصورت واضح و مجسم در نظر بگیرد چه بسا شاگردان کم التفات و بی علاقه بدروس و کامیاب شدن را کدام پیش آمد غیر مترقبه بیک حال کوشش جدی و زور طالب برانگیخته که جدا در باره خود و آینده خود بفکر کردن مجبور شده بطور عموم خواندن سوانح عمری اشخاص کمک زیادی میکند که جرقه و شعله لازمه را تهیه و تولید کند حیات تانرا تحت پلان آوردن یک محرک مستقیم تری برای جد و جهد میباشد. گاه گاه از خود بپرسید برای چه در مکتب هستید و بطرف چه هدفی روان میباشید؟ اگر فکری نموده و به چیز هائیکه برای آن کار میکنید متوجه شوید یک محرک عالی برای مطالعه جدی در شما ایجاد می شود در مرحله دوم محرکی که مطالعه حقیقی را ممکن میسازد علاقه و دلچسپی خود موضوع است که مورد مطالعه فطری میباشد. علاقه در باره مسایل مخصوص و موضوعات باتکامل مقاصد عمده، حساسیت ها با محرکهای خارجی که ذکر یافت مشترک باعث نمو میگردد و خواهشهای بوجود می آید که اینها محض بجهت خودشان مطالعه شود. در اینجا چهار قاعده برای تکمیل علاقه در یک موضوع موجود میباشد.

۱- در باره موضوع اطلاع حاصل کنید: راجع بمطالبتی که در باره آنها معلومات داشته باشید و حقایق زیادی را بدانید همانقدر علاقه پیدا خواهید کرد مثلاً هر قدر یک در باره بازیگران و در باره نکات بازی بسیار زیادتر بدانید بهمان اندازه در باره بیسبال مسلکی علاقه مند میشوید. همچنین در هر موضوع و در هر ساحه دیگر نیز این گفتار صدق میکند.

مطالعات مدرسه تان یک چیز مستثنی نیست. اصل مسائله اینست که علاقتی تانرا بواسطه آشنا ساختن خود بموضوع مجال تکامل بدهید.

۲- با اندوخته های علمی سابقه خود معلومات جدید تانرا ربط دهید و رابطه حقایق جدید را با مسایل دلچسپ قدیم در یابید. حادثات تاریخی دلچسپی

تازه حاصل میکند و قتیکه رابطه و اقعات گذشته بامسایل حاضره در نظر گرفته شود دلچسپتر میشود خصوصاً در قسمت فزیک و کیمیا که استعمال آنها را در حیات روزمره می بینید .

۳- اطلاعات تازه را بنحوی بذهن بسپارید که مال شما باشد و بمسایلیکه علاقه خاصی دارید ربط دهید مثلاً مواد این کتاب در موضوع (طرز صحیح مطالعه) برای شما دلچسپی تنها از آن جهت دارد که فکر میکنید چطور این کتاب بشما کمک کرده میتواند .

۴- یکحالت جدی و فعالی بطرف موضوع مطالعه شده اتخاذ نمائید و معلومات تازه تان را بکار اندازید در موضوعی که توسط کتاب یا معلم تولید گردیده سوا لات پیدا کنید پیشبین باشید که قدم دیگر و نتیجه چه خواهد بود و بعد هر یک از اینهارا مورد دقت قرار دهید . در باره این مفکورات فکر کنید حرف بزنید و بنویسید . آنهارا بصورتی شکل دهید که در عمل تان نقشی بازی کند . مواد مربوطه را از یکصنف بدیگر صنف ببرید نکات قابل سوال و مشکل را بار فقاو همصنفیهای تان در میان گذارید . پیچیده گیها و نتایج مفکورات جدید را که در اثر مطالعات تان پیدا شده حل نمائید .

یک حصه فعالیت های مطالعه تان با علاقه جدی و زیاد انجام خواهد یافت و چنین انجام وظیفه آنقدر بار دوش نمیباشد . زیرا شوق و ذوق حقیقی در آنها موجود است این نوع مطالعه تمرکز قری دماغی پیشمیرود و عدم تما یلات را مغلوب میسازد و بهیچ نوع جدوجهد باقوه اراده احتیاجی ندارد و این بخواندن ناول و دیدن سینما میماند .

هر قدر تناسب مطالعات تان باین قسم بزرگتر باشد بهتر است هر نوع مطالعه در وقت مناسب این دلچسپی فطری را پیدا میکند در صورتیکه شما « بآن ثبات نشان دهید و بکوشید که بآن فعالیت تفکر تنمیه و تقویه شود .

مگر بعضی مطالعات در ابتدا دلچسپ نبوده و به تدریج دلچسپ می‌شود و بعضی تا آخر دلچسپی پیدا نمی‌کنند از آنجا که طبایع مختلف است آنچه برای یک شاگرد دلچسپ‌ترین چیز باشد شاید برای شاگرد دیگری کمترین دلچسپی باشد با وجود آن بعضی موادی وجود دارد که باید تمام شاگردان بآن معلومات کامل حاصل کنند خواه معلومات دلچسپ معلوم شوند و یا نشوند. اینجاست که انسان باید خود را آماده هر چیز بسازد. ضروریات و مکافات متضمنه را فکر کرده و بعد اراده خود را بکامیابی در آن موضوع بساحه اجراء بگذارد اشارات مهم و متعددی برای بدست آوردن فیصله که در موقع عملی کردن نظریات نیکو ضروری می‌باشد اینجا تذکار داده می‌شود اکثر شاگردان در مطالعات خود اراده‌های عالی و مقاصد بلند دارند مگر بنا بر معذوریتی عملاً به آرزوی خود نمی‌رسند.

رعایت هدایت ذیل کمک شایانی خواهد کرد.

۱- ضرورت اجرای وظیفه را پیش روی تان جداً حس کنید برای خود در رابطه وظیفه حاضره را بمطالعات مابعد تان و بمقاصد و آمال بزرگتر تان روشن سازید فکر کنید که در آینده چطور کامیابی یا نا کامی درین حالت مخصوص برای تان پیش شدنی است نسبت بخودتان و نسبت با احساسات آنانی که بشما علاقه مند هستند چه تاثیر خواهد انداخت بر ای مطالعه صدها محرک وجود دارد. بشدت آنها را بکار اندازید که نقش خود را بازی کنند ..

۲- وظیفه تان را معین سازید فیصله کنید که فقط چه باید انجام یا بدو چه وقت باید انجام یابد اگر وظیفه تان بسیار خسته کن و زحمت طلب باشد آنرا بچند حصه تقسیم کنید بدقت ملاحظه کنید که حصه اول آن چه چیزها را متضمن می‌باشد و آنرا انجام دهید بیک حصه معین کار قوای دماغی خود را تمرکز دهید

۳- بکار آغاز کنید. بهر قیمت که شود شروع بکار کنید توجه تان را از مشکلات قیاسی و خیالی و از خیالات اینکه کاش آن کار را عوض این می‌گرفتم دور سازید تنها

همین یک وظیفه را بصورت واضح پیش روی تان قرار دهید و چیزهای دیگر را فراموش کنید یکمرا تبه که بصورت خوب آغاز نمائید علاقه در خود یافته مواد موضوع را به تکامل خواهد گذاشت و بعداً احتیاجی پیدا نخواهید کرد که محض بوسیله کدام قوه خود را بکار قایم نگه دارید هرگاه کدام اشکالی در شروع کردن یک کار و مصروف شدن داشته باشید قاعده چهارم بشما کمک خواهد کرد.

۴- برای مطالعه خود را آماده سازید برای مطالعه در یک جای مناسب بنشینید کتاب تان را باز کنید قلم کاغذ تان را بدست بگیرید خلاصه در برابر موانع برد باری کنید.

۵- قوای دماغی تان را تمرکز دهید از هر گونه میل و پندار جلو گیری نمائید فکر آواره و پیشان بزرگترین دشمن مطالعه است یک ساعت مطالعه با تمرکز از شش ده ساعت مطالعه را دارد که بفکر پرت و پریشان شود هنگامیکه کار میکنید جد یانه کار کنید در مقابل فکر پریشان کاملاً بیدار باشید و در هر موقع بصورت فوری خود را از آن برکنار کنید کار کردن تحت شرایط مناسب و نشو و نمو دادن علاقه در مطالعات تان یقینی ترین راه های بدست آوردن کار با تمرکز قوای دماغی میباشد اکثر سبب پریشانی فکر کلمات را درست نفهمیدن یا کدام معلومات ناقص سابقه در موضوع حاضره میباشد در هر جا که این مشکل پیدا شود چاره اش دوباره مراجعه کردن است تا بهر زحمتی که باشد اساس ضروری تهیه گردد.

۶- اگر تشویش خاطر یا مسایل شخصی داشته باشید با آنها مقابله نمائید و معقولترین راه حل را که یافته بتوانید قبول کنید علل عمده مطالعه بی اثر همین تشویش و مسایل شخصی میباشد و در عین حال دیگر علل مشوش ساختن نیز بآن ضمیمه میشود این اشکال از ترس زیاد نا کامی پیش میگردد یا از ترس مریض شدن یا از کارهای پر جنجال عشق یا از احساس حقارت بیخجامه یا ترس از عقیده مذهبی یا مجادله بر علیه سلطه فامیلی پیدا میشود بعضی اوقات بکلی جواب قناعت بخشی وجود نمیداشته باشد با وجود آن اکثر جوانان به ترتیبی پیش می آیند

که با از مشکلات خود را برکنار دارند و یابدون فشار زیاد با آنها مقابله شوند و قسمتی از شاگردان در جستجو و طلب طریقه های میباشند که با مسایل شخصی شان تصادف خوب داشته باشد برای چنین اشخاص هدایات مختصر ذیل تقدیم میشود.

الف: آنقدر بصورت معین و بی غرضانه که بتوانید تصمیم بگیرید که در کدام مسأله تان مشکل واقع است بچه تغییراتی احتیاج دارید که اشکال تان را دور سازید و بکدام یک از این تغییرات جامه عمل پوشانیده میثوانید بخاطر داشته باشید که بعضی اوقات بهتر است که نسبت به شرایط خارجی مقاصد و اعمال خود شما تغییر داده شود بهر حال چیز مهم اینست فیصله شود که کدام کار لایق انجام دادن است همیشه یک راه حل از دیگر راههای حل بهتر میباید بصورت واضح فیصله کنید که چه راه عمل را خوا هید گرفت و چه وقت؟ بعد از نقشه آنرا بسر برسانید.

ب: بسا اوقات اشاراتی که در حصه الف ذکر گردیده به بهترین صورت تعقیب شده میتواند اگر اول در باره مسایل تان با یک رفیق بزرگتر یا یک عضو خانواده تان با یک مشاور و یا عالم روحیات مکتب تان یا یک معلم یک دا کتر و طبیب یا یک ملا که با آنها اعتماد داشته باشید سخن بمیان آورید یک مشاور دورانیش و ز رنگ بمقتدر ساختن شما کمک بزرگی خواهد کرد که مشکلات تان را تحلیل کند و بعد شما آنها را بصورت شایسته رفع نمائید طفره زدن از مسأله یا بهانه کردن که آنرا حل کرده اید خود را فریب دادن است از آن اجتناب کنید مثلاً اگر پریشانیا و اختلالات اجتماعی از انجام دادن قناعت بخش وظیفه مکتب تان مانع میشود بهتر آن است که باین حقیقت اعتراف کنید و فیصله کنید که چاره صحیح آن چیست نه اینکه به بهانه جوئی ها و مدافعه توکل جسته با خود بگوئید مطالعات مکتب چه اهمیت دارد.

(باقیدارد)

طمع فاتحه از خلق نداریم نیاز
عشق بعد از سر من فاتحه خوانم باقیست

پاینده محمد زهیر

مرحوم ایازی

علمی پوهان او ادبی مشران دیوه مملکت دژوندانه داساساتو څخه گڼل کېږي
لکه دوی د خپلو افکارو او زیارو په دیوه آورنا یوه ټولنه دژوندانه ولودو هر ټپونه
ر سوي اود ناپوهی توری اوربځي دهغی ټولنی له فضا څخه ورکوي .
واده او زاده، پیغلې او لخوا نان نجونی او هلکان ددوی په فکری او علمی مرستو
روزل کېږي اودوی دجا همې مریان اوداهیان دی، نو هر څوک په درنه سترګه
ورته کوری او لود مقام او مهم شخصیت ته ئې احترام کوي او وجود ئې د مملکت او
خاوری دسر لودی. او امتیاز سبب گڼي، هره ټولنه ددوی په وجود ویاړی او هر قوم
او ملت دهغو په افکارو اولارښوونو مباحثات کوي .
ددی د قوم او ملت روزونکی او د دولت او حکومت مرستیال اود وطن او پوهی
رښتین خدمتکاران دی. داهغه اشخاص دی چه هر څوک ددوی له علمی او معنوی فیوضاتو
څخه استفاده او افاضه کوي
نو وجود ئې په هره جامعه کې لویه موهبه او مهمه عطیه ده چه ددوی په واسطه
دجامعې مادی او معنوی چارې لودی او ښی کېږي .

دژوندانه پېښې یو په بل پسې رالښی، دژوندانه ددگریه اودودد کښې هر راز
اوږدې اوژورې پېښې، هرڅوک اوهرشی تودې اوسرې وېښی، هرشی د فنا خوند
څکې مګر نېک نوم اودخلغو خدمت تل باقی او هېڅکله نه فانی کېږي، ژوند تېرېدونکی
مګر دخلغو خدمت یا تېرېدونکی دی.

د نړۍ هرشی هېرېږي او تل نه پاته کېږي مګر د مشرانو افکار او خدمتونه،
زیارونه اوزحمتونه نه هېرېږي او تل د نړۍ د تاریخ په پانوکښې ثابت پاته وی.
هر باغ وبوستان او هره مانه او کاخ زده پېښې اونړېږي مګر د علم او ادب
بنسټ او نوم او نشان اود پوهې اوفرهنگ مانه تر اېده ژوندۍ او پاتېده وی نوسخ
د هنو چه د مملکت او وطن په علمی اوقلمی چارو کښې خدمت او خپل عمر په دې وګر
کښې سر ته رسوي اودا اود نوم ګټی.

د سلطان یولسمه دسه شنبې روځ خورا حسرت آورده او دردناکه ورځ وه، چه
د پښتو یو پیاوړی ادیب اوسپین زېږې حقدار چه د پښتو په ادب او علمی اوقلمی چارو
اود مملکت د افرادو په روزنه او ښوونه کښې تردیرو کسانو سابقه دار او حقداره و
اود پښتو او پښتنوالی دمېدان یو مېړه اود پښتو د ادب او پوهې دېڼ او گلزار یو بلبل
ودفانی نړۍ څخه وربدې نړۍ ته چه د هر موجود طبیعي لاره ده ولاړ اودا یزدی رحمت
په مراحمو سر لوړې شو. دامرحوم ښاغلی استاد محمد اعظم ایازی نومېدی، چه
دامرحوم محمد اسلم خان زوی اود مرحوم محمد ایاز خان لمسی اود فندهار دیوې علمی
کورنۍ غړی و.

استاد په ۱۲۵۷ ش کال د فندهار په ښار کښې زېږېدلی اود وفات تروروستیو
لحظو پورې دژوندانه ۷۸ کالو ته رسېدلی اود نړۍ تودې اوسرې پی لېدلی اولاوړدی

اوژوری پي و هلي وې، نوموړی خپل تعليمات ترڅو مودی پوری په خصوصي ډول د محلي استادانو څخه اخستی او وروسته د پخواني هند په مکتبو کښي شامل او د B. A. تر درجي پوری ورسیدی د تعليماتو تر تمامیدو وروسته دکوټي او بلوچستان په مکتبو کښي د انگلیسي، ریاضي، تاریخ او فارسي د معلمی په وظیفه بوخت او پس له هغه د فندهار په مکتبو کښي معلم شو. ایازی صاحب د یوې خوا د قلم خاوند او د بلې خوا د توری څښتن و، د وطن په ډیرو معرکو کښي شامل او د پیری لودی او ژوری پي لیدلی او و هلي وې دمیوند په جگړه کښي دیو. رضا کار په ډول شامل و، تر جگړې وروسته همدغه چه پلار او ټیکه ټي د مرحوم سردار محمد ایوب خان سره هند ته ولاړل دی هم هند ته ولاړ او هلته پي خپل تعليمات پای ته ورسول.

مرحوم ایازی صاحب د اعلیٰ حضرت شهید سید محمد نادر شاه د سلطنت په او مری وخت کښي د پښتو په ادبي انجمن کښي چه یوه ادیب او نویو میالی لیکوال دینا غلی محمد گل مهمند په زیار چه نوموړی په هغه وخت کښي د فندهار تنظیمه رئیس او ستر مشر و د هغه انجمن غړی و او د هغه انجمن د پښتو په مجله کښي پي هر راز علمی، ادبی، تاریخي، اجتماعی مقالې او یوه سلسله گرامری معلومات خپاره کړه، څو موده وروسته چه هغه انجمن د پوهنی په وزارت پوری وتړل شو، ایازی صاحب کابل ته راغی او څو کاله پي د پوهنی په وزارت او دغه انجمن کښي خد متونه وکړه، وروسته چه دا انجمن په پښتو ټولنی لورې مربوط شو نو جناب مرحوم ایازی صاحب په پښتو ټولنه کښي د لغاتو او قواعدو د مدیر په حیث مقرر شو چه په دی دورو کښي پي د پښتو او پښتنوالی د پاره ډیر خد متونه او زیارونه وکښل، څو موده وروسته د پښتو ټولنی معاون و، وروسته بیاد پوهنی د وزارت

له خوا دست جنوبی د پوهنی مدیر شو چه هلمته یې هم د پوهنی په پرا خوالی
او اصلاحاتو کښې زیات خدمتونه وکړه وروسته بیا تر څو مودی د پښتو ټولنې
غړی او بیاد پوهنو د وزارت د تدریسا تو غړی شو، او په دی کال یې (۳)
رتبې ته ترفیع وکړه .

په ۱۳۲۷ کال متقاعد شو مگر هر کله چه دده علمی فیوضاتو ته اړتیا وه
نو بېرته د پوهنی د وزارت په پیشنهاد او د صدارت عظمی په منظوری د پوهنی
او پوهنې په خدمت په پخوانۍ رتبه او معاش موظف شو .
مرحوم ایازی صاحب هغه وخت چه د ادبیاتو فاکولته په ۱۳۲۳ ش کال
تاسیس شوه په نوموړې فاکولته کښې د استاد په حیث وټاکل شو او تر (۱۰)
کالو پورې یې ددی مملکت په لوړو موسسو کښې خدمت وکړ .

مرحوم په شرفی او اسلامی علومو کښې هم معلومات درلوده مگر په پښتو کښې
خورا معتدراود پښتو د مهمو لیکوالو او ادیبانو څخه و. که څه هم د شعر طبعه ئی نه درلوده
مگر په تعلیمی او ادبی او فنی څو او کښې خورا پوخ او استادو، په انګلیسی
پوهید ئی او په اردو او فارسی کښې ئی لیک او لوست درلود ، په پښتو کښې
استاد اود د پرو تالیفاتو او تراجمو خاوند و. محترم ، سپین زړی ، مجرب او
دلورو اخلاقو او پښتنی عنعناتو خاوند و ، حلیم ، متواضع ، زحمت کښه او پر کاره
میره و ، د تدریس په برخه کښې خورا مهم استاد و ، پر پښتو ، پښتنو او پښتنوالی
مین او په دی لاره کښې په کلوزیارو نه واېستل ، وده ته د پرو پښتنو د پښتو د بابا
لقب ورکړی و ، دینداره ، متدین ، وظیفه پیوند ونکی اود مرکم تر وروستیو
سکلبو پوری د علم او پوهی او تېره بیا د پښتو په اعتلا او بنایست بوخت و .

د پوهنی په ساحه کښې ئی په ابتدا ئی مکتبو متوسطه او ثانوی ښونځیو .
د پښتو په مکتبو ، دارالمعلمین او د ادبیاتو په فاکولته کښې تدریس کړی دی

او تقریباً د عمر (۴۰) کاله ننی په دی لاره کښې تیر کړی دی .

د دیرو تالیفاتو او تراجمو خاوندو ، تر هغه مخایه چه د مرحوم تالیفات او

تراجم ماته معلوم دی دادی ،

(۱) د قندهار دانجمن د پښتو دمجلې مقالې چه ټولې طبعی شوی دی .

(۲) د پښتو دگر امر مستقل کتاب چه دمکاتبو دپاره طبع شوی و . د پښتو

د قواعدو په نامه .

(۳) د پښتو د نحوی مستقل کتاب چه دمکاتبو دپاره طبع شوی .

(۴) د پښتوانشاء چه دمکاتبو دپاره طبع شوی و .

(۵) د پښتو عمومی او مفصل گرامر چه د پښتو ټولنی له خوا طبع شو .

(۶) د پښتو دکشتری (د لغاتو کتاب) چه لس زره لغتونه نومېده .

(۷) د پښتو مصادر چه د دروزرو مصدر و مجموعه وه .

(۸) دکابل دمجلې مقالې .

په دی ډول ایازی صاحب د پوهنی او تېره بیا د ملی ژبی (پښتو) یو مهم

خدمتگار و ده د قلم او ادب او د علم او معرفت په لاره کښې خو را زحمتونه

وايستل او ډېر یاد کارونه ننی وجاممی ته پرېښودل .

زه اصلاً د لځان او وکالتاً د علم او معرفت دمېنا نو له خوا په تېره بیا

داد بیا تو د فاکولتی او دده د شا گردانو او قدر دانانو له خوا دده روح ته

درو دونه وړاندی کوم او دده په یاد و بودنی خپلی زهیری او ښکی توپوم او

ودی نو مبالغی ادیب او د پښتو ویلارته د لوی خدای له در باره مغفرت اورحمت

غواړم .

ADAB

Director ; Obaidullah Shaywayana

Address :

FACULTY OF LETTERS

Shari-Naw

KABUL

AFGHANISTAN.

بداشتن این کتب که از نشریات فاکولته ادبیات است کتابخانه
خود را زینت بخشید :

۱- علم تربیه ترجمه استاد هاشم شایق فی جلد	۱۵	افغانی
۲- علم بدیع اثر استاد ملک الشعراء بیتاب	۴	»
۳- علم عروض وقافیه	۴	»
۴- دستور زبان فارسی	۱۵	»
۵- گفتار روان در علم بیان	۳	»

کلیکسیون سال گذشته و شماره های قبلی مجله ادب را نیز
بعین قیمت آنها بدست آورده می توانید فراموش نفرمائید
که قیمت اشتراک مجله ادب جهت خدمت بدوستان علم خیلی
نازل تعیین گردیده است.

آدرس: مدیریت نشرات فاکولته ادبیات
شهر نو، کابل افغانستان

Thank you for reading

Find more e-books and articles on Ketabton - your multilingual digital library.

www.ketabton.com

Ketabton - Pashto, Farsi, Arabic & English